Vilans

Ouder worden in de Hilversumse Meent

(kan niet zonder jonger)

Onderzoek naar de kansen en bedreigingen van de demografische ontwikkelingen in de Hilversumse Meent

Lian Stouthard & Barbara de Groen

10-12-2019

Leeswijzer: rapport "Ouder worden in de Meent (maar niet zonder jonger)"

1. Het rapport begint met een inleiding waarin een samenvatting van de conclusie is opgenomen.
2. Pagina 11 - Literatuurstudie: de effecten van vergrijzing.
   Het eerste hoofdstuk geeft een beschrijving van een literatuurstudie naar de effecten van vergrijzing. Wat zijn in het algemeen gevolgen van vergrijzing? Dit wordt uitgewerkt op de onderdelen: wonen, mobiliteit, sociale samenhang en eenzaamheid, contact tussen jong en oud, eenzaamheid, gezondheid en zorg, mantelzorg.
   Dit hoofdstuk wordt op pagina 20 afgesloten met een samenvatting: de meest belangrijke conclusies.
3. Op pagina 21 - Praktijkonderzoek, de Hilversumse Meent.
   In het tweede hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de situatie in de Meent, mede aan de hand van diverse verzamelde gegevens (cijfers). Hieronder ook die van de preventieve huisbezoeken (75+-bezoeken). Aan de orde komen: woonomgeving – wonen – verhuisbereidheid, gezondheid en mantelzorg, sociale samenhang.
4. Op pagina 25 - Resultaten interviews en focusgroepen.
   Het derde hoofdstuk beschrijft de resultaten van gehouden interviews met professionals én van gespreksbijeenkomsten met wijkbewoners (focusgroepen). De professionals betreft hen die bij de wijk betrokken zijn, via bijv. zorg, welzijn of gemeente.
   - In die interviews (pag. 25) is onder meer aandacht besteed aan: de Hilversumse meent, de stichting Hilversumse Meent (wijkorganisatie), De Kruisdam (wijkcentrum), Sociale cohesie, gezondheid en zorg, voorzieningen en bereikbaarheid, gevolgd door een onderdeel "gezicht op de toekomst".
   - In de Focusgroepen (pag. 31) is gesproken over wonen, sociale cohesie, zorg, fysieke omgeving en voorzieningen.
5. Op pagina 37 - Effecten van de vergrijzing voor de leefbaarheid in de Meent.
   Wordt een analyse gemaakt van de kansen en bedreigingen die de vergrijzing in de Meent oplevert. Van beiden wordt een samenvattend overzicht gegeven op pagina's … en …
6. Op pagina 43 - Conclusies voor de toekomst.
   Hoofdstuk 5 geeft aan wat voor ouderen en jongeren nodig is op het gebied van wonen, sociale cohesie, bereikbaarheid, voorzieningen en zorg.
7. Op pagina 45 - wordt het rapport tot slot afgerond met een overzicht van "initiatieven, processen en voorzieningen voor de Meent": een lijst met concrete aanbevelingen. Geordend naar het onderdeel van het onderzoek waar ze uit voortkomen.

Op pagina 51 – Literatuurverwijzingen.

Inhoud

Inleiding 9
Aanleiding voor het onderzoek 9
Onderzoekvraag en methoden 9
Samenvatting 10
Literatuurstudie – De effecten van de vergrijzing 11
Wonen 11
Mobiliteit 13
Sociale samenhang en eenzaamheid 14
Sociaal kapitaal 14
Contact tussen jong en oud 14
Eenzaamheid 16
Gezondheid en zorg 17
Mantelzorg 18
Samenvatting literatuurstudie 20
Praktijkonderzoek – De Hilversumse Meent 21
Cijfers over de wijk 22
Preventieve huisbezoeken 23
Verhuisbereidheid 23
Woonomgeving en wonen 23
Gezondheid en mantelzorg 24
Sociale samenhang in de Meent 24
Resultaten interviews en focusgroepen 25
Resultaten interviews 25
De Hilversumse Meent volgens de geinterviewden 25
Met het oog op de toekomst 29
Resultaten focusgroepen 31
Wonen 31
Sociale cohesie 32
Zorg 33
Fysieke omgeving en voorzieningen 34

Effecten van de vergrijzing voor de leefbaarheid in de Meent 37
De Hilversumse Meent 37
Kansen en bedreigingen van de vergrijzing 38
Kansen van de vergrijzing 38
Bedreigingen van de vergrijzing 40
De toekomst van de Hilversumse Meent 43
Wensen en behoeften 43
Wonen 43
Sociale cohesie 43
Bereikbaarheid 43
Voorzieningen 44
Zorg 44
Overzicht van initiatieven, processen en voorzieningen voor de Meent 45
Aanbevelingen volgend uit de literatuur 45
Aanbevelingen volgend uit de interviews 46
Aanbevelingen volgend uit de focusgroepen 48
Verwijzingen 47

Inleiding

Aanleiding voor het onderzoek

In het voorjaar van 2019 is Vilans door de commissie Welzijn & Zorg van de Stichting Hilversumse Meent benaderd voor het doen van een onderzoek naar de kansen en bedreigingen van de demografische ontwikkelingen in de Hilversumse Meent.

De aanleiding voor het onderzoek is huidige vergrijzing van de Hilversumse Meent, de afwezigheid van een woon/zorg complex en de moeilijkheden bij doorstroom naar kleinere (levensloopbestendige) woningen aan de ene kant en het feit dat bewoners graag in de wijk blijven wonen, er een stabiele en actieve wijkorganisatie is en dat er een groot potentieel is aan actieve wijkbewoners aan de andere kant. In het onderzoek wordt een brede invalshoek gehanteerd. Er wordt niet alleen vanuit de verwachte problematiek geredeneerd, maar gekeken naar de kansen en mogelijkheden die zich voordoen. Daarbij wordt er gekeken naar het gehele spectrum van zorg- en welzijnsvoorzieningen in de wijk.

Naast het bovenstaande onderzoek naar de kansen en bedreigingen van de vergrijzing zal er ook gekeken worden naar de specifieke activiteit Ontmoeting & Dagbesteding. De vraag die hierbij centraal staat is onderbouwen dat investeringen aan de “welzijnsvoorkant” (het voorliggende veld), uiteindelijk een kostenbesparing aan de achterkant bij “dure professionele zorg” opleveren (Wmo en Wlz). Bijvoorbeeld omdat het beroep op deze zorg uitgesteld of voorkomen kan worden. De bevindingen van deze studie zijn opgenomen in een apart document.

De uitkomsten van het onderzoek worden opgenomen in een wijkplan voor de Hilversumse Meent. In dit plan wordt er gekeken wat al aanwezig is in de Meent, wat er nodig is om de wijk voor alle bewoners leefbaar te houden en wat daarvoor gedaan moet worden. Hierin worden de onmogelijkheden geëlimineerd en gerangschikt naar termijn en budget.

Onderzoekvraag en methoden

De hoofdvraag in het onderzoek luidt:

“Welke kansen en bedreigingen vloeien voort uit de demografische ontwikkelingen binnen de Meent en welke initiatieven, processen en voorzieningen er nodig zijn om de kwaliteit van de levensomstandigheden en het leefklimaat in de Meent voor de inwoners optimaal te houden”

Het beantwoorden van deze vraag zal duidelijke contouren opleveren wat aan ontwikkelingen te verwachten is en wat er in de toekomst nodig is. Het beantwoorden van de onderzoeksvraag wordt gedaan door middel van verschillende onderzoeksmethoden:

- Omgevingsanalyse: er wordt een analyse gemaakt van de Hilversumse Meent, dit wordt gedaan op basis van data (demografie, gezondheid, wonen, etc.) en op basis van een rondleiding door de wijk.
- Literatuurstudie: er wordt een literatuurstudie gedaan naar de te verwachten ontwikkelingen in een vergrijzende wijk, de elementen van een leefbare wijk en naar waarde van de investeringen in het voorliggend veld. Daarnaast wordt er gekeken hoe andere wijken met dezelfde uitdagingen rondom demografie en wonen omgaan.

- Interviews: voor het onderzoek worden interviews gedaan met de professionals (zorg en welzijn) die in de Meent werkzaam zijn.
- Focusgroepen: het perspectief van de bewoners van de Meent wordt meegenomen door middel van 3 focusgroepen waarin een afspiegeling van de wijk hun ervaringen en wensen voor de toekomst deelt.

Samenvatting

Aan de hand van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek is in kaart gebracht wat de kansen en bedreigingen van de vergrijzing in de Hilversumse Meent zijn. Kijkend naar de leefbaarheid in de Meent biedt de vergrijzing met name kansen op het gebied van 'wonen', 'bewoners' en 'voorzieningen'. Door de vergrijzing is er een aanpassingsopgave van het bestaande woningaanbod in de Meent wat de diversiteit van het woningaanbod kan vergroten en een verduurzamingsslag met zich mee kan brengen. Daarnaast heeft de vergrijzing op dit moment een positief effect op het sociaal kapitaal in de wijk, de bewoners van de Meent zijn betrokken bij de wijk en hun buurtgenoten. Het doorgeven van dit sociaal kapitaal aan de volgende generaties, de huidige 55+'ers en de leeftijdscategorieën daarna biedt een mooie kans voor de doorontwikkeling van de sociale cohesie in de Meent. Dit sociaal kapitaal maakt ook dat er veel voorzieningen en activiteiten door de bewoners van de Meent worden geïnitieerd.

Kijkend naar de bedreigingen van de vergrijzing in de Meent is er een negatieve impact te zien op de dimensies 'woningen', 'bewoners', 'voorzieningen' en 'veiligheid'. De mismatch tussen het woningaanbod en de huidige populatie van de Meent maakt dat mensen in woningen wonen die niet geschikt zijn voor hun levensfase, wat eenzaamheid en onveilige situaties met zich mee kan brengen. Daarnaast ontstaat door de toenemende ziektelast onder ouderen, in combinatie met het langer thuis wonen, meer druk op zowel de formele als de informele zorg in de wijk. Om het mantelzorg- en vrijwilligerspotentieel op pijl te houden is het belangrijk dat de sociale cohesie tussen 'jong' en 'oud' versterkt wordt. Tot slot komt de verkeersveiligheid in de Meent door de vergrijzing onder druk te staan. Ouderen zijn per afgelegde kilometer vaker betrokken bij een verkeersongeval dan andere bevolkingsgroepen.

In deze rapportage leest u de onderzoekers tot deze kansen en bedreigingen van de vergrijzingen zijn gekomen. Daarnaast worden er aanbevelingen vanuit de literatuur, de geïnterviewden professionals en de focusgroepen met bewoners geformuleerd. Met dit onderzoek hopen de onderzoekers bij te dragen aan de leefbaarheid van de Hilversumse Meent, voor alle bewoners, nu en in de toekomst.

Hoofdstuk I - Literatuurstudie – De effecten van de vergrijzing

Dat Nederland vergrijst is een feit, de effecten van deze vergrijzing zijn echter op sommige plekken duidelijker merkbaar dan op andere. Wijken en buurten, zoals bijvoorbeeld de Hilversumse Meent, die gebouwd zijn in de jaren 70 en toen jonge gezinnen aantrokken kennen nu een vrij homogene en vergrijsde populatie. Deze vergrijzing heeft gevolgen voor de gezondheid en sociale samenhang in de wijk, maar ook de fysieke leefomgeving zoals de woningen en de woningmarkt en de mobiliteit binnen de wijk wordt beïnvloed.

Wonen

Ouderen zijn afgelopen jaren ouderen steeds honkvaster geworden. Pas op hoge leeftijd – na het 85e levensjaar – gaan ouderen weer fors vaker verhuizen. Dit komt doordat ouderen steeds vaker huiseigenaar zijn, eigenwoningbezit remt de verhuismobiliteit af. De vergrijzing draagt daarmee bij aan de geringe doorstroom op de woningmarkt en vormt een hindernis voor jonge huishoudens die naar een grotere woning willen verhuizen (Planbureau voor de Leefomgeving, 2013). Ouderdom komt echter nog altijd met gebreken. De vergrijzing gaat dan ook gepaard met een toenemend tekort aan woningen die geschikt zijn om oud in te worden. Dit toenemende tekort wordt soms vertaald naar een nieuwbouwopgave. Het is echter de vraag of dat realistisch is. Veel ouderen willen in hun woning en in hun wijk blijven wonen, óók wanneer zij minder mobiel en vitaal worden en de behoefte aan zorg toeneemt. De opgave voor de woningvoorraad is daarom eerder een opgave van aanpassing van de bestaande voorraad dan van uitbreiding door nieuwbouw (Groot, Dam, & Daalhuizen, 2014).

Grijstinten in de tussenmaat – Almere Waterwijk

Waterwijk is een van de oudste wijken van Almere stad, de woningen zijn gebouwd tussen 1982 en 1983. Veel oorspronkelijke bewoners wonen er nog steeds en waarderen de wijk enorm vanwege de centrale ligging de het vele groen en is daarmee vergelijkbaar met de Hilversumse Meent. Een andere overeenkomst met de Meent is dat waterwijk in een zeer korte tijd is gebouwd voor een eenzijdige doelgroep (gezinnen) en dat de vergrijzing nu hard toeslaat. Het overgrote deel van de bestaande woningen zijn eengezins-rijwoningen, die niet per definitie 'vergrijzingsproof' zijn. Een wijk als Waterwijk is, net zoals de Meent, gebaseerd is op het gezin dat woont op de eigen privékavel, in het eigen huis met de eigen tuin waar geen ruimte is voor het gemeenschappelijke. Er is door de vergrijzing een mismatch ontstaan tussen de woningvraag en het woningaanbod.

In opdracht van de gemeente Almere heeft het onderzoeksteam 'grijstinten in de tussenmaat' onderzocht hoe het bestaande woningaanbod beter kan worden afgestemd op de toekomst. Uit dit onderzoek blijkt dat individuele huishoudens er voor open staan om hun woning te (laten) aanpassen. Zowel kleine aanpassingen (traplift, aanpassing badkamer, etc.) als een 'grotere' verbouwing worden gezien als mogelijkheden. Die grotere aanpak betreft een aanbouw plaatsen in de tuin, woningen splitsen en woningen clusteren.

Meer informatie over Almere Waterwijk: grijstintenindetussenmaat.wordpress.com

En bijgevoegd bij deze rapportage het onderzoek 'Blijven wonen in Waterwijk' waarin gekeken wordt welke investeringen en ontwikkelingen nodig zijn om Almere Waterwijk toekomstbestendig te houden.

Omdat ouderen steeds vaker huiseigenaar zijn verschuift de verantwoordelijkheid van de woningaanpassing van de corporaties naar de huiseigenaar zelf. Voor corporaties zijn dergelijke investeringen 'rendabeler' dan voor particuliere huiseigenaren, omdat vrijkomende huurwoningen weer verhuurd kunnen worden aan andere (oudere) huishoudens. Oudere huiseigenaren blijken niet geneigd te investeren in woningaanpassingen die niet (deels) vanuit de Wmo vergoed worden. Dit geldt zowel voor de huiseigenaren met een forse overwaarde op hun huis als voor woningeigenaren zonder deze extra financiële ruimte. Mogelijk komt dit doordat het idee dat men bij een toenemende zorgbehoefte en mobiliteitsbeperkingen kan terugvallen op de overheid vooralsnog sterk is verankerd in het gedachtegoed. Deze gedachte behoeft echter bijstelling want de zelfredzaamheid van burgers staat in het huidige beleid centraal. Hierdoor bestaat de kans dat de zelfredzaamheid meer het karakter krijgt van het leren leven met de ongemakken in de eigen woning, met op termijn het risico op een onveilige situatie, dan van het nemen van verantwoordelijkheid voor het aanpassen van de eigen woning (Groot, Dam, & Daalhuizen, 2014).

Wanneer er gekozen wordt voor ouderen te bouwen dan ligt het voor de hand daarvoor ruimte in bestaande buurten te vinden, gezien de gehechtheid van ouderen aan hun woonbuurt. Dit zou hun verhuisgeneigdheid kunnen bevorderen (van Dam, 2017). Het gaat hier dan voornamelijk om woon-zorg complexen waarin de bewoner 'thuis' is en waar kwaliteit van leven voorop staat. Dit zijn woonvormen die geschikt en aantrekkelijk zijn voor kwetsbare ouderen, met een zorg- of ondersteuningsvraag, die gebaat zijn bij veiligheid, ontmoeting en (gedeelde) voorzieningen. Denk aan vormen als moderne hofjes, waar mensen in elkaars nabijheid wonen of woningen die levensloopbestendig zijn, woongroepen of verzorgingshuizen 3.0 (Actiz, 2019). Daarnaast is de inbedding in de buurt belangrijk voor dergelijke complexen, denk hierbij aan laagdrempelige activiteiten (biljart, bingo) maar bijvoorbeeld ook aan een cultureel programma (films, muziek, theater, lezingen) wat voor de hele buurt toegankelijk is. Het op deze manier bevorderen van de verhuisgeneigdheid van oudere bewoners bij de bouw van een woon-zorg complex zorgt aan de ene kant voor een grotere doorstroom op de woningmarkt en aan de andere kant voor een veiligere woonsituatie voor mensen die niet meer zelfstandig thuis kunnen wonen.

Woonvormen tussen thuis en verpleeghuis

Ouderen zo lang mogelijk thuis laten wonen lijkt ideaal, maar is niet in alle gevallen haalbaar. Het langer thuis beleid zorgt ook voor overbelasting van mantelzorgers, een lange verblijfsduur in het ziekenhuis bij gebrek aan passende opvang en eenzaamheid. Als antwoord hierop zijn de afgelopen jaren veel woonvormen ontstaan die inzitten tussen zelfstandig thuis wonen en wonen in een zorginstelling. Denk hierbij aan thuishuizen, kangoeroewoningen en woongemeenschappen.

Het Actiz-Aedes Kenniscentrum Wonen en Zorg (KCZW) zet verschillende woonvormen op een rij: https://www.beteroud.nl/zelfstandig-wonen/14-woonvormen-tussen-zelfstandig-wonen-en-verpleeghuis

Op het Zorgsaamwonencongres worden 10 woonvormen voor ouderen uitgelicht: https://www.beteroud.nl/nieuws/10-woonvormen-voor-ouderen-omzien-naar-elkaar?feed=Beter-Oud-Nieuws

Om te voorkomen dat wijken de aankomende decennia grote problemen krijgen rond de huisvesting en zorg van ouderen, is het nodig dat gemeenten inzicht hebben in de lokale opgave op het gebied van wonen en zorg, dat gemeenten lokaal beleid ontwikkelen dat inspeelt op de vergrijzing (samenwerking tussen ruimtelijke ordening en sociaal domein) en dat gemeenten meer samenwerken met zorgorganisaties en woningcorporaties (Actiz, 2019).

Mobiliteit

De vergrijzing van de bevolking leidt ertoe dat een steeds groter deel van de afgelegde verplaatsingen en kilometers per auto voor rekening van ouderen komt. Ouderen hebben bijna allemaal een auto en gebruiken deze tot op hoge leeftijd, deels als vervanging van verplaatsingen met de fiets of te voet. De actieradius (mogelijkheden) en de actieruimte (gedrag) van ouderen zijn door het toegenomen autobezit groter geworden. Ouderen gebruiken de auto niet meer zozeer voor woon-werkverkeer maar voor (onregelmatiger) vrijetijdsverkeer en rijden vaak korte afstanden binnen de eigen leefomgeving. De vergrijzing van de (auto)mobiliteit leidt tot een toename van het aantal ongelukken en verkeersslachtoffers. Ouderen zijn immers per afgelegde kilometer veel vaker slachtoffer van een verkeersongeval dan anderen en een grotere omvang van het autoverkeer vergroot de kans op ongevallen (Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken, 2012) (Planbureau voor de Leefomgeving, 2013). Vergrijzing betekent hiermee dus meer autoverplaatsingen overdag binnen de wijk, en daarmee dus ook een hoger risico op ongevallen en verkeersslachtoffers.

ANWB AutoMaatje

Nederland telt ruim 4 miljoen ouderen. 25 procent daarvan voelt zich eenzaam. Dat komt vooral omdat ze niet meer mobiel zijn. Deze afname van mobiliteit zien we ook in de Meent. Even boodschappen doen of een partner in het verzorgingstehuis bezoeken is voor deze groep niet meer vanzelfsprekend. Tegelijkertijd is de Meent een wijk met betrokken bewoners die hun buurtgenoten graag helpen. Tegelijkertijd is het steeds moeilijker een beroep te doen op vervoer met (Wmo) indicatie.

Het AutoMaatje project van de ANWB kan de vraag naar vervoer en het aanbod van behulpzame buurtbewoners bij elkaar brengen. Met AutoMaatje vervoeren vrijwilligers hun minder mobiele plaatsgenoten tegen een kleine onkostenvergoeding. Op deze manier blijven mensen mobiel en betrokken bij de sociaal maatschappelijke omgeving.

AutoMaatje is een samenwerking tussen de ANWB, gemeenten en lokale welzijnsorganisaties.

Meer informatie over AutoMaatje:
https://www.anwb.nl/lidmaatschap/maatschappelijk/mobiliteit/automaatje

Vanaf 80 jaar daalt het gemiddeld aantal verplaatsingen per persoon per dag onder de één (Planbureau voor de Leefomgeving, 2013). De afname van het aantal verplaatsingen per dag hangt samen met een (sterk) verminderde mobiliteit. De groep ouderen met een (sterk) verminderde mobiliteit maakt gebruik van hulpmiddelen bij het lopen of van een scootmobiel of een rolstoel en heeft daarmee dan ook moeite zich binnen de wijk te bewegen. De afstand naar een winkel of zorgverlener in de wijk kan al te lang zijn. Het blijkt dan ook dat mensen met ernstige beperkingen in de mobiliteit inboeten op hun welbevinden en sociale contacten (CBS, 2018). Daarbij zijn personen met (ernstige) mobiliteitsproblemen drie keer zo vaak minder gelukkig en tevreden met het leven dan personen zonder beweegproblemen. Dit kan betekenen dat deze mensen, eerder dan anderen, niet meer zelfstandig mobiel zijn en zo meer afhankelijk worden van anderen. Juist nu verwacht wordt dat mensen langer thuis blijven wonen heeft dit ernstige gevolgen. Verminderde mobiliteit kan bovendien sneller leiden tot vereenzaming, want voor een groot deel van je contacten moet je nu eenmaal zelf je huis uit (Visser, 2015). Het bevorderen van mobiliteit onder thuiswonende ouderen kan zelfredzaamheid en zelfstandigheid bevorderen en is daarmee zeer belangrijk. Dit kan gedaan worden door middel van het aanbieden van hulpmiddelen en transportvoorzieningen, maar ook het (her)inrichten van de openbare ruimte,

het goed regelen van thuishulp en dagopvang en (beweeg)aanbod voor ouderen in buurthuizen en ontmoetingscentra is belangrijk (Visser, 2015).

Sociale samenhang en eenzaamheid

Sociaal kapitaal

Vergrijzing betekent dat er verschillende ruimtelijke opgaven zijn op het gebied van wonen, mobiliteit en ruimtelijke inrichting. Tegelijkertijd biedt de vergrijzing ook nieuwe perspectieven voor een wijk of buurt. De oudere van nu is immers steeds vaker vitaal, hoogopgeleid, welvarend en mobiel. Het omvangrijke sociale kapitaal onder ouderen is een belangrijke bron voor burgerinitiatieven, het verenigingsleven en mantelzorg. De vergrijzing is daarmee een belangrijke aanjager van sociale cohesie in de wijk. Tegelijkertijd wordt de beschikbare tijd, kennis, ervaring en sociale en het (voormalige) professionele netwerk van ouderen steeds belangrijker in lokale (burger)initiatieven. De oudere van nu staat niet meer aan de kant, maar is betrokken en trekt zelfs de kar. Vanaf 2025 zal dit grote reservoir aan aanjagers van sociale cohesie met een groot sociaal kapitaal weer langzaam leeglopen en sluit dit 'window of opportunity' zich weer (Dam & Daalhuizen, 2013). Om het opgebouwde sociaal kapitaal in de wijk in stand te houden is het van belang dat er goed contact tussen ouderen en de generaties na hen is, alleen dan kan het stokje worden overgenomen.

Contact tussen jong en oud

Er is in Nederland echter weinig contact tussen verschillende generaties. Een belangrijke oorzaak van de scheiding tussen leeftijdsgroepen is de maatschappelijke loopbaan, die het leven grofweg opdeelt in drie aparte fasen: onderwijs, werk en pensioen. Wanneer kinderen naar kinderopvang of school gaan, brengen zij veel van hun dagen door met hun leeftijdsgenoten. Wanneer mensen gaan werken, komen zij terecht in een meer gemengd gezelschap, maar jongeren en 60-plussers zijn op de werkplek vaak afwezig. Gepensioneerden hebben weinig contact met andere leeftijdsgroepen die elders verplichtingen hebben. Als ouderen vrijwilligerswerk doen, ontmoeten zij daar bijvoorbeeld vooral veel andere ouderen. Niet alleen in de maatschappelijke loopbaan, ook in het openbare leven is er een scheiding zichtbaar tussen jong en oud. Ouderen sporten overdag, terwijl sportvelden,

Club JOUD

Bewust of onbewust leven jongeren en senioren structureel in twee volstrekt verschillende werelden. Cultuurverschillen tussen de twee generaties en verschillen in normen en waarden maakt de afstand tussen jongeren en senioren steeds groter. Een praktische manier waarop het contact en onderling begrip tussen jongeren en ouderen in een buurt vergroot kan worden is Joud Club. Onder begeleiding van een mentor organiseren jongeren activiteiten voor oudere buurtgenoten. In Schiedam heeft de lokale Joud Club activiteiten voor ouderen opgezet welke nu ingebed zijn als een doorlopende voorziening in de wijk. Deze voorziening wordt ondersteund door de lokale organisaties van het jongeren en ouderenwerk.

Naast het slechten van de (vaak fictieve) kloof tussen jong en oud is de werkwijze van een Joud Club gericht op de persoonlijke en sociale ontwikkeling van jongeren, een ketenaanpak tussen de lokale partners en het stimuleren van vrijwilligerswerk onder jongeren.

Meer weten en de methodiek downloaden?
https://www.movisie.nl/praktijkvoorbeeld/ontmoeting-tussen-jong-oud

tennisbanen en fitness-scholen tijdens de avonden juist vooral bevolkt worden door jongere

groepen. Ook in de supermarkt is deze tweedeling zichtbaar (van den Broek, Bronneman, & Veldheer, 2010).

De woonomgeving is een belangrijke ontmoetingsplek voor verschillende generaties. In de meeste wijken en buurten in Nederland wonen jong en oud door elkaar heen. Het contact met buurtgenoten van een andere generatie blijft echter vaak oppervlakkig. Afgezien van de eigen kinderen, krijgt 42 procent van de zestigers zelden of nooit een jongere over de vloer. Van de twintigers ontmoet zelfs 59 procent, afgezien van de eigen ouders, zelden of nooit een oudere thuis (Vermeij, 2011). Vriendschappen tussen jong en oud zijn nog veel zeldzamer. Het lijkt erop dat Nederlanders er weinig moeite mee hebben dat generaties langs elkaar heen leven. Jonge en oude mensen geven aan dat ze elkaar begrijpen en dat ze het zelfs leuk vinden om met elkaar te praten. Nederlanders lijken de afstand tussen leeftijdsgroepen te accepteren als vanzelfsprekend en onschuldig. Toch is het percentage Nederlanders dat een grote maatschappelijke tegenstelling ziet tussen jong en oud gestegen, van 38 procent in de jaren tachtig tot 51 procent in 2010 (Dekker, den Ridder, & de Goede, 2010). Als redenen hiervoor worden genoemd: verschillen in normen en waarden en opvoeding. Ook bij politieke twistpunten als de AOW-leeftijd, pensioenen en ontslagrecht komen de tegengestelde belangen van generaties naar voren.

Het is belangrijk om generaties met elkaar in contact te brengen. Daarmee voorkomen we dat we als mensen loskomen van elkaar en het komt de onderlinge solidariteit en leefbaarheid van wijken en buurten ten goede. Contacten met jongere mensen zou kunnen bijdragen aan de levenslust van ouderen, hun gezondheid en het gevoel dat de wereld waarin zij leven ook nog de hunne is (Vermeij, 2011). Ook voor de jongere generaties biedt dit leerzame ervaringen. Ze komen niet alleen in contact met een andere wereld, ook ontdekken ze dat ze daarin een positieve rol kunnen vervullen. Samenwerkende generaties ervaren zo nieuwe vormen van verbondenheid. Je beseft dat je elkaar nodig hebt, dat je iets voor elkaar kunt betekenen en dat je onvermoede hulp kunt inschakelen van mensen buiten je eigen kringetje van leeftijdgenoten. Sterke gemeenschappen kenmerken zich door sterke banden tussen de generaties (Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg, 2013).

Generaties huizen samen: veelbelovende woonprojecten voor jong en oud

De maatschappelijke belangstelling voor intergenerationeel wonen neemt toe. Dat constateren het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg, Leyden Academy on Vitality and Ageing en Vereniging Het Zonnehuis. Reden voor de drie organisaties om de digitale publicatie 'Generaties huizen samen' uit te brengen. In een reeks portretten worden inspirerende woonvariaties en hun intergenerationele bewoners belicht.

Op veel plekken werken mensen er hard aan dat kwetsbare ouderen en andere mensen met beperkingen en kwetsbaarheden langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Ze doen dat onder meer door projecten op te zetten waar jong en oud samenwonen. Nu eens in bestaand vastgoed, dan weer in nieuwbouw, steeds vaker met oog voor de wijk en gebruikmakend van de kracht van bewoners. Zo ontstaan prachtige projecten. De kennis die de organisatoren al doende ontwikkelen en de ervaringen die de bewoners opdoen willen we graag verder brengen.

In de publicatie 'Generaties huizen samen' komen vijf bestaande varianten in intergenerationeel wonen aan bod. Alle vijf zijn het voorbeelden van zinvolle ontmoetingen tussen jong en oud. In de brochure staan de aandachtspunten bij de organisatie van deze projecten omschreven, voorwaarden voor succes, en hobbels en knelpunten. Oude en jonge bewoners komen aan het woord. Beide generaties bieden elkaar gezelligheid, praktische steun en levenslessen, zo blijkt uit hun woorden. Een Goede Buur is beter dan een verre vriend, geldt hier in de praktijk.

Verder lezen over generatiehuizen en de verschillende projecten in Deventer, Dordrecht, Zwolle, Nijmegen en Utrecht? De digitale publicatie 'Generaties huizen samen' vind je hier:
https://www.kcwz.nl/doc/woonvariaties/Generaties-huizen-samen-web.pdf

Eenzaamheid

Vooral de situatie van oudere ouderen roept zorgen op (Hagestad & Uhlenberg, 2005). Mensen van boven de zeventig hebben geen contacten meer op het werk en ook in het verenigingsleven en de buurt ontmoeten ze minder jonge mensen naarmate ze ouder worden. Oudere ouderen geven aan dat zij een relatief grote afstand ervaren ten opzichte van jongeren in hun leefomgeving (en daarbuiten). Contacten met jongere mensen zouden kunnen bijdragen aan de levenslust van ouderen, hun gezondheid en het gevoel dat de wereld waarin ze leven ook nog de hunne is (van den Broek, Bronneman, & Veldheer, 2010). Wat de afwezigheid van contact tussen jong en oud verder bemoeilijkt en eenzaamheid als gevolg kan hebben is dat ouderen met het verstrijken van de jaren steeds vaker de voorkeur geven aan sociale interacties met personen die zeer dicht bij hen staan. Dergelijke interacties ervaren ouderen als vertrouwd, omdat ze voorspelbaar zijn en in het verleden geleid hebben tot positieve ervaringen. Door te veel te focussen op deze relaties, en niet op het contact met andere (jongere) mensen, ontstaat echter het risico dat ouderen hun netwerk zelf (onbewust) steeds verder beperken. Als de interacties met naasten vervolgens onbereikbaar worden of in intensiteit afnemen, bijvoorbeeld door de verhuizing van een kind, wordt de kans op vereenzaming groter (Daalhuizen, van Dam, de Groot, Schilder, & van der Staak, 2019).

Betrokken Buurten

Buurtinitiatieven, zoals de Stichting Hilversumse Meent, bieden een mogelijke oplossing voor de groeiende eenzaamheid in wijken, juist zij staan dicht bij bewoners en weten wat er speelt. Buurtinitiatieven streven naar inclusieve wijken waarin iedereen mee kan doen, zich thuis voelt en een plek heeft. Het project Betrokken Buurten geeft 6 initiatieven de kracht en kennis om eenzaamheid in de buurt te verminderen:

- *Groeituinen in Dordrecht*
- *Dorpscoöperatie de Brug in Gasselternijveen*
- *Bewonerscommissie Middellaan in Breda*
- *Vereniging de Bloesem in Wormerveer*
- *Bij de Halte in Deventer*

Meer informatie over de 6 initiatieven:
https://www.lsabewoners.nl/zorg/de-6-initiatieven-betrokken-buurten-zijn-bekend/

Bovenstaande ontwikkelingen, in combinatie met een verminderde mobiliteit en achteruitgang van de gezondheid, maakt dat eenzaamheid toeneemt met het ouder worden. Dit geldt specifiek voor sociale eenzaamheid[1]. Het percentage mensen dat zich emotioneel eenzaam[2] voelt, neemt toe vanaf 75 jaar (GGD Nederland, 2018). Na de leeftijd van ongeveer 75 jaar is de kans op eenzaamheid groter bij een opeenstapeling van verschillende gebeurtenissen zoals het overlijden van de partner en van andere leeftijdsgenoten en het verlies van mobiliteit en zelfstandigheid door afnemend fysiek, cognitief en sensorisch functioneren. Van de 85-plussers voelt bijna tweederde zich eenzaam. Onder de 85-plussers zijn relatief veel vrouwen eenzaam. Een verklaring daarvoor is dat oudere vrouwen vaker alleenstaand zijn dan oudere mannen (GGD Nederland, 2018).

[1] Sociale eenzaamheid draait om minder contact hebben met andere mensen dan je wenst. Denk aan het missen van vrienden, kennissen of collega's. Het sociaal netwerk schiet tekort. Er is een sociale behoefte.
[2] Emotionele eenzaamheid treedt op als iemand een hechte, intieme band mist met één of meerdere personen. Meestal gaat het om de levenspartner. Er is een emotionele behoefte.

Gezondheid en zorg

Het aandeel ouderen in de samenleving neemt toe en tegelijkertijd worden steeds ouder en wonen mensen langer thuis. Door de vergrijzing heeft een groter deel van de bevolking chronische aandoeningen zoals diabetes en dementie.

Bovendien hebben mensen steeds vaker meerdere aandoeningen tegelijk. Dementie zal in de toekomst de meeste sterfte en de hoogste ziektelast veroorzaken. Naast chronische aandoeningen hebben ouderen ook vaak last van problemen zoals vallen, geheugenproblemen, gezichts- en gehoorstoornissen, beperkingen in het dagelijks functioneren, incontinentie, eenzaamheid en polyfarmacie (het gebruik van meerdere geneesmiddelen tegelijkertijd). Deze opeenstapeling vergroot de kwetsbaarheid van oudere en ontstaat er meer druk op zowel de formele als de informele zorg in de wijk.

Door de vergrijzing zal de druk op de zorg toenemen, zowel in omvang als in complexiteit. Er zal niet alleen meer druk zijn op de formele zorg, maar ook op de informele zorg (mantelzorg). Dit komt omdat steeds meer ouderen zelfstandig in hun eigen huis en wijk blijven wonen. Ook neemt het aantal alleenwonende ouderen toe (RIVM, 2018). De behoeften van ouderen liggen niet alleen op het gebied van medische zorg, maar ook op het gebied van welzijn. Meer inzet op welzijn kan ouderen helpen om een goede kwaliteit van leven te behouden ondanks ziekte en beperkingen. Dit vraagt niet alleen om een betere samenwerking tussen zorgprofessionals onderling, maar ook tussen zorgprofessionals, welzijnsprofessionals en mantelzorgers (RIVM, 2018). Deze ontwikkeling maakt samenwerking en contact tussen formele en informele zorg en ondersteuning in de wijk van groot belang.

Dementievriendelijke wijk het Franse Gat

In wijken waar veel ouderen nog zelfstandig thuis wonen, zoals de Hilversumse Meent, speelt het thema dementie een steeds grotere rol. Mensen met (beginnende) dementie kunnen zichzelf meestal nog goed redden, maar soms kunnen zij wel wat hulp gebruiken uit hun omgeving, in de Meent is de dagbesteding een mooi voorbeeld van wat extra hulp in de omgeving.

In de Veenendaalse wijk het Franse Gat wordt er gewerkt aan een omgeving waarin mensen met dementie zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen. Door het vormen van een dementievriendelijke gemeenschap wordt het dagelijks leven van mensen met dementie zo gemakkelijk mogelijk gemaakt. Om deze doelstellingen te behalen worden er activiteiten en trainingen georganiseerd, hiervoor werd samengewerkt met mensen met dementie, hun mantelzorgers, zorgorganisaties, maar ook de politie en middenstand zijn betrokken. Wat blijkt? Een dementievriendelijke wijk komt alleen tot stand wanneer betrokken partijen, organisaties en buurtbewoners elkaar weten te vinden, elkaars taal leren spreken en weten samen te werken.

Meer informatie over dementievriendelijke wijken en trainingen: samendementievriendelijk.nl en https://www.dementiezorgvoorelkaar.nl/

Nu ook ouderen met gezondheidsproblemen langer thuis wonen is er een stijging van complexe patiënten op de eerste hulp te zien. Na een ziekenhuisopname is het van belang dat de doorstroom naar vervolgzorg zoals eerstelijnsverblijf of geriatrische revalidatiezorg snel op gang komt zodat iemand weer zijn of haar eigen leven kan oppakken. Een langere ligtijd in het ziekenhuis betekent immers een kleinere kans op terugkeer naar huis (Nederlandse Zorgautoriteit, 2018). De beweging dat ouderen langer thuis wonen vraagt daarmee om een integrale en sector overstijgende aanpak. Dit betekent niet alleen goede samenwerkingen en afspraken tussen de thuiszorg, ziekenhuizen, huisartsenposten, maar ook bijvoorbeeld met de gemeente.

Buurtziekenhuis Amsterdam Zuidoost

Langer thuis wonen sluit voor veel ouderen aan bij de wens om oud te kunnen worden in de eigen omgeving. Ouder worden komt daarentegen vaak met een toenemende kwetsbaarheid waardoor de kans op acute gezondheidsproblemen toeneemt. Op de eerste hulp van ziekenhuizen is er de laatste jaren dan ook een toename zichtbaar van ouderen met acute gezondheidsproblemen, bijvoorbeeld een longontsteking of een val. En dat is maar al te vaak het begin van een vicieuze cirkel, ziekenhuisopname doet deze groep geen goed; omdat doorplaatsing naar een eerstelijnsverblijf of een verpleeghuis moeilijk is loopt de ligduur vaak op tot wel tien dagen en dat tast de zelfredzaamheid aan.

Het buurtziekenhuis in Amsterdam Zuidoost doorbreekt deze vicieuze cirkel. Het achterliggende idee van beide initiatieven is een goede samenwerking tussen huisartsen, (wijk)verpleegkundigen, specialisten ouderengeneeskunde, thuiszorg en anderen zodat ouderen dicht bij huis geholpen kunnen worden en door middel van een 'warme overdracht' terug naar huis kunnen. Het buurtziekenhuis staat midden in de wijk, mensen kunnen via de SEH of de huisarts opgenomen worden. de focus ligt niet alleen op het oplossen van de acute zorgvraag maar op het snel en veilig weer terug kunnen naar huis. Daarnaast maakt de locatie van het buurtziekenhuis in de wijk dat gedurende de opnametijd de sociale contacten niet stil komen te liggen en er een minder harde scheiding is tussen de thuiszorg en het ziekenhuis.

Gezien de (vergrijzende)populatie in de Meent, en de sterke wens in de wijk om zo lang mogelijk thuis of elders in de wijk te wonen, sluit de buurtkliniek aan op een wens die in de wijk speelt.

In dit filmpje wordt het buurtziekenhuis toegelicht: https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/in-wijkkliniek-kan-oudere-patient-dicht-bij-huis-aansterken.htm

Mantelzorg

Ouderen blijven steeds langer thuis wonen. Omdat dit hun wens is, maar ook omdat de toegang tot verzorgings- en verpleeghuizen steeds meer beperkt wordt. Het langer thuis wonen in combinatie met de vergrijzing en de nadruk op zelfredzaamheid in zorg en ondersteuning maakt dat het belang van mantelzorg steeds groter wordt. Maar blijven mantelzorgers in de toekomst voldoende in staat en bereid om die zorg ook daadwerkelijk te verlenen?

De verwachting is dat tussen 2018 en 2040 de groep ouderen die mantelzorg nodig heeft met bijna 70% zal stijgen (de Boer, Plaisier, & de Klerk, 2019). De groep potentiële mantelzorgers zal in de komende twintig jaar echter als gevolg van de vergrijzing halveren. Deze sterke toekomstige daling zet de mantelzorg verder onder druk (SCP, 2018). Met name de zorg voor mensen met dementie, psychische problemen en mensen met een terminale ziekte wordt door mantelzorgers als zeer belastend ervaren. Ongeveer 1 op de 10 mantelzorgers ondervindt een hoge belasting (de Boer, Plaisier, & de Klerk, 2019). Het verlichten van de lasten voor mantelzorgers kan door het delen van

de hulp met andere mantelzorgers of met professionals. Deze samenwerking verloopt vaak goed, maar er zijn ook verbeterpunten, vooral als het aankomt op het delen van informatie en het oog hebben voor het welzijn van de mantelzorger. Zo wordt er ervaren dat huisartsen zich nog vaak vooral op de cliënt focussen en niet op de mantelzorger, dat de POH'ers (praktijkondersteuners huisarts) gebrek aan tijd hebben om samen te werken met de mantelzorgers en dat thuiszorgmedewerkers niet geneigd zijn de mantelzorger te betrekken bij beslissingen over de te leveren zorg.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers, bijvoorbeeld door het leveren van respijtzorg. Het gebruik van deze ondersteuning is echter gering, veel mantelzorgers kent de weg naar ondersteuning niet (de Boer, Plaisier, & de Klerk, 2019). Het is van groot belang dat mantelzorgers weten hoe zij ondersteuning aan kunnen vragen en dat er aandacht is voor het welbevinden van deze informele ondersteuners. Overbelasting van de mantelzorger is niet alleen een persoonlijk drama, het maakt ook dat degene die verzorgd wordt vaak niet meer thuis kan blijven wonen (de Jong, 2018).

De verwachting is dat de druk op de mantelzorg in de komende jaren zal toenemen en daarmee waarschijnlijk ook de belasting die hiermee gepaard gaat. Dit wordt onderbouwd door de ramingen van het Sociaal en Cultureel Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving die voorspellen dat er minder gevers per hulpbehoevende zullen zijn (Kooiker, de Jong, Verbeek-Oudijk, & de Boer, 2019). De toenemende druk zal onder meer zichtbaar worden bij ouderen die in toenemende mate hulp gaan geven aan hun partner of leeftijdsgenoten. Het afnemend potentieel aan mantelzorgers maakt ook dat zij vaker de enige helper zijn, wat het risico vergroot dat niemand zicht heeft op hun welzijn.

Vraagstukken en oplossingsrichtingen mantelzorg

Steeds meer ouderen wonen langer thuis, waar nodig bieden familie, buren en vrienden ondersteuning. Zij willen dat graag goed doen én de zorg kunnen volhouden. Voor veel mantelzorgers is dat echter niet eenvoudig. Vragen als 'hoe zorg ik voor mijn naasten samen met beroepskrachten?', 'Hoe houd ik het zorgen voor mijn naaste vol?' en 'hoe geeft ik op een goede manier zorg en ondersteuning aan mijn naaste?' spelen voor deze groep.

Het programma 'In voor mantelzorg thuis' geeft inzicht in deze vraagstukken, de logische oplossingsrichtingen en de taaie opgaven binnen deze oplossingsrichtingen in de dagelijkse praktijk. Bij alle vraagstukken zijn tools en instrumenten genoemd die kunnen helpen.

https://www.invoormantelzorg.nl/wp-content/uploads/2019/07/Infographic-

Samenvatting literatuurstudie

- ✓ De opgave voor de woningvoorraad is eerder een opgave van aanpassing van de bestaande voorraad dan van uitbreiding door nieuwbouw.
- ✓ De verhuisbereidheid onder ouderen is laag, maar wanneer zij in de eigen wijk kunnen blijven wonen neemt deze verhuisbereidheid wel toe.
- ✓ Vergrijzing zorgt voor een toename van het aantal autoverplaatsingen in een wijk, en daarmee ook voor een toename van het aantal verkeersongevallen.
- ✓ Het bevorderen van mobiliteit onder thuiswonende ouderen door middel van de inrichting van de openbare ruimte en het aanbieden van hulpmiddelen kan zelfredzaamheid en zelfstandigheid bevorderen.
- ✓ Het omvangrijke sociale kapitaal onder ouderen is een belangrijke bron voor burgerinitiatieven, het verenigingsleven en mantelzorg. De vergrijzing is daarmee een belangrijke aanjager van sociale cohesie in de wijk.
- ✓ Er is in Nederland weinig contact tussen verschillende generaties, dit vindt zijn oorzaak in de inrichting van de maatschappelijke loopbaan en het openbare leven.
- ✓ Het is belangrijk om generaties met elkaar in contact te brengen. Sterke gemeenschappen kenmerken zich door sterke banden tussen de generaties.
- ✓ Met het verstrijken van de jaren geven ouderen steeds vaker de voorkeur aan sociale interacties met personen die zeer dicht bij hen staan, hierdoor ontstaat het risico dat ouderen hun netwerk zelf (onbewust) steeds verder beperken
- ✓ Door de vergrijzing heeft een groter deel van de bevolking chronische aandoeningen, met name dementie zal in de toekomst de oorzaak zijn van een hoge ziektelast
- ✓ Vergrijzing maakt dat de druk op de formele en informele zorg in een wijk toeneemt
- ✓ De beweging dat ouderen langer thuis wonen vraagt om een integrale en sector overstijgende aanpak.
- ✓ De vergrijzing maakt dat het potentieel van mantelzorgers in de nabije toekomst sterk zal afnemen terwijl het aantal ouderen dat een beroep zal doen op mantelzorg juist toeneemt.
- ✓ Veel mantelzorgers zijn niet bekend met de mogelijkheden tot ondersteuning vanuit de gemeente

Hoofdstuk 2 - Praktijkonderzoek – De Hilversumse Meent

De Hilversumse Meent is een van de jongste woonwijken van de gemeente Hilversum, de bebouwing stamt uit de jaren ’70. De wijk ligt op enige afstand van Hilversum en wordt omringd door de Bussumse woonwijk Het Spiegel en verschillende natuurgebieden. De ligging maakt dat de bewoners meer gericht zijn op Bussum dan op Hilversum. Rondom de wijk ligt een groengordel in de vorm van een park met een singel. De Meent bestaat voornamelijk uit woonerf-achtige straten, kenmerkend is dat de straten allemaal in een kronkelend patroon liggen. De verschillende ‘Meenten’ worden met elkaar verbonden door voetpaden en liggen allemaal aan de doorlopende Zuider- en Noordermeent die dwars door de wijk loopt. Centraal in de wijk vind je een winkelcentrum, kinderopvang, scholen, de sporthal en het wijkcentrum ‘de Kruisdam’. Kijken we verder dan de wijk, dan zien we dat het gebied omringd is door veel groen en natuur.

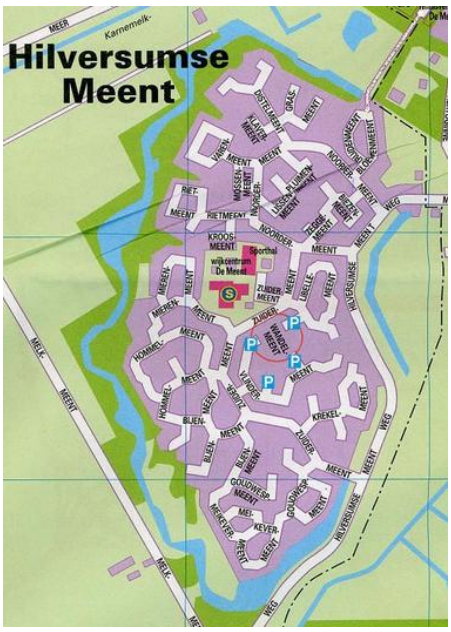

De Hilversumse Meent is in de jaren ’70 gebouwd voor een éénzijdige doelgroep, namelijk gezinnen. Het feit dat er voornamelijk ééngezinswoningen (94%, bron: allecijfers.nl) staan maakt de wijk aan de ene kant zeer aantrekkelijk om te wonen. Aan de andere kant slaat de vergrijzing vaak hard toe in dergelijke wijken waardoor deze vorm van bebouwing niet goed meer aansluit bij de woonwensen van de (vergrijzende) oorspronkelijke bewoners van de wijk.

		De Meent	Hilversum	Nederland
Wonen (2018)	Aantal woningen	1.827	-	-
	Koopwoningen	57%	-	-
	Huurwoningen (coöperatie	40%	-	-
	Gemiddelde WOZ waarde	€271.000	-	-
	Percentage eengezinswoning	94%	-	-
	Huishoudens totaal	1830	42.259	-
	Eenpersoonshuishoudens	525 (29%)	17.588 (42%)	-
	Huishoudens zonder kinderen	705 (39%)	11.070 (26%)	-
	Huishoudens met kinderen	610 (33%)	13.601 (32%)	-
Bevolking (2018)	Totaal bevolking	4.085	89.521	17.181.084
	65 tot 80 jaar	1380 (34%)	17.033 (19%)	3.239.116 (19%)
	Mannen	1935 (46%)	-	-
	Vrouwen	2150 (53%)	-	-
	Niet westerse migranten	430 (11%)	-	-
	Westerse migranten	460 (10%)	-	-
	Sociaal Economische Status	Hoog	-	-
Gezondheid en zorg	Gebruik eerstelijnszorg Huisartsen (2015)	83%	79,2%	78,4%
	Gebruik basis GGZ en/of POH-GGZ (2015)	2,8%	4,2%	4%
	Gebruik Wijkverpleging (2015)	2,4%	2,7%	3,2%
	2 of meer chronische aandoeningen (2015)	5,6%	4,3%	4,8%

	Gebruik diabetes type II (2015)	6,2%	5%	5,7%
	Psychische problematiek (2015)	7,9%	9,8%	9,3%
	Verminderde mobiliteit (2016)	9,0%	9,5%	9,6%
	Mantelzorg verlenen (2016)	15,0%	11,3%	14,2%
	Eenzaamheid (2016)	38,0%	41,3%	42,9%
	Beweegt voldoende (2012)	64,0%	56,5%	63%
	Roken (2016)	17,0%	17,6%	20,4%
	Overgewicht (2016)	46,0%	41%	48%

Tabel 1: cijfers over de Meent (bronnen: CBS, Leefbarometer, Vektis en gezondheidsmonitor volwassenen)

Cijfers over de wijk

Onderstaande tabel geeft de cijfers over de Hilversumse Meent weer. De cijfers zijn opgedeeld in drie categorieën; Wonen (bron: Kerncijfers wijken en buurten 2018), Bevolking (bron: Kerncijfers wijken en buurten 2018) en gezondheid en zorg (bron: Leefbarometer 2.0, Vektis dataset, Gezondheidsmonitor volwassenen). In de tabel is te zien dat verschillende cijfers al enkele jaren oud zijn, op moment van schrijven waren dit echter de meest recente gegevens. Niet alle cijfers geven dus een beeld over de huidige situatie in de wijk, in de onderstaande paragraven worden daarom verschillende gegevensbronnen gebruikt om de cijfers te duiden.

In de tabel is te zien dat 34% van de bewoners van de Hilversumse Meent 65 jaar of ouder is terwijl het Hilversums en Nederlands gemiddelde op 19% ligt. Daarbij is bijna 80% van de inwoners autochtoon en heeft twee derde van de huishoudens geen inwonende kinderen.

Kijkende naar de cijfers over gezondheid en zorg zijn er verschillende opvallende getallen. Zo ligt het gebruik van de eerstelijnszorg huisartsen relatief hoog, dit is te verklaren door de oudere bevolking van de wijk. Met de leeftijd neemt ook de kwetsbaarheid toe waardoor de huisarts vaker bezocht wordt. Ook het wat hogere percentage mensen met diabetes en mensen met 2 of meer chronische aandoeningen ligt, net zoals het hogere percentage mantelzorg, in lijn met de verwachtingen van een vergrijsde wijk. Opvallend is wel dat het gebruik van de wijkverpleging op zijn beurt weer lager ligt dan het Hilversumse en landelijke gemiddelde, dit past eigenlijk niet bij de verwachting op basis van de demografie. Kanttekening hierbij is dat de cijfers over het gebruik van de wijkverpleging al enkele jaren oud zijn en deze situatie ondertussen anders kan zijn.

Bovenstaande tabel geeft ook weer dat het percentage 'verminderde mobiliteit[3]' en de cijfers over genoeg bewegen[4] niet veel afwijken, of zelfs beter zijn, dan het Hilversums en Nederlands gemiddelde. Hierbij moet wel gezegd worden dat de cijfers over bewegen uit 2012 stammen en dus vertekend kunnen zijn. Ook de psychische gezondheid van de Meentbewoners lijkt goed. Kijkende naar de GGZ en psychische problematiek valt op dat deze cijfers (ruim) onder de Hilversumse en landelijke gemiddelden liggen. Daarnaast ligt ook het percentage eenzame mensen relatief laag.

Uit de cijfers is af te lezen dat de Meent een oude maar vitale wijk is waar mensen gezond oud worden. De kanttekening die te plaatsen is bij deze informatie is dat verschillende gegevensbronnen uit 2015 stammen. In de afgelopen vier jaar is de wijk verder verouderd en daarmee ook

[3] Hier wordt onder verminderde mobiliteit en beperking van de (fysieke)bewegingsmogelijkheden zonder immobiel te zijn verstaan. Dit hangt samen met voldoende bewegen.
[4] Nederlandse Norm Gezond Bewegen schrijft voor dat volwassenen minstens vijf dagen per week een half uur per dag matig intensief moeten bewegen.

kwetsbaarder geworden. De cijfers zullen daarom een positiever beeld geven dan de huidige situatie in de wijk is.

Preventieve huisbezoeken

De stichting Hilversumse Meent benadert samen met Versa Welzijn alle Meentbewoners van 75 jaar of ouder voor een preventief huisbezoek. Deze bezoeken zijn bedoeld om de bewoner te informeren over het zo lang en comfortabel mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen en om signalen op te halen. De huisbezoeken worden uitgevoerd door hiervoor speciaal getrainde vrijwilligers die gedurende het gesprek de wensen en behoeften van de bewoner vastleggen. Deze gesprekken zijn daarmee ook een bron van informatie over de behoeften, wensen en situatie van de oudere Meentbewoner.

De huisbezoeken worden vanaf 2016 uitgevoerd, in totaal zijn er tussen 2016 en 2019 383 bewoners benaderd en zijn er 237 gesprekken gevoerd[5]. De informatie die uit deze gesprekken komt kan een aanvulling zijn op de cijfermatige informatie die in tabel 1 wordt weergegeven.

Verhuisbereidheid

Opvallend is dat de verhuisbereidheid onder de oudere Meentbewoner laag lijkt, de meeste huishoudens geven aan dat ze niet willen verhuizen. De mensen die aangeven wel te willen verhuizen geven de voorkeur aan een verhuizing naar een serviceflat. Een type woning die nu niet (voldoende) in de Meent aanwezig is. Deze lage verhuisbereidheid komt ook naar voren in de onlangs in de Meent uitgevoerde enquête 'woontransitie en energietransitie Hilversumse Meent' (n = 339), hierin geeft 64,4% van de bevraagden aan in de huidige woning te willen blijven wonen. Tegelijkertijd geeft 83,8% van de mensen die open staan voor een verhuizing aan in de Meent te willen blijven wonen.

Meentbewoners willen graag in de Meent blijven wonen, voor veel oudere bewoners is er echter geen passende woning in de wijk te vinden. Hierdoor neemt de verhuisbereidheid af, mensen blijven liever in de huidige woning, ook als deze niet meer bij de woonbehoeften past, dan dat zij de Meent verlaten. Een behoorlijk deel van de huishoudens gesproken tijdens de preventieve huisbezoeken staan dan ook niet ingeschreven bij woningnet, dit is verklaarbaar door de lage verhuisbereidheid, maar kan ook problematisch zijn aangezien mensen zonder inschrijving niet in aanmerking komen voor een huurwoning van een woning coöperatie. Wanneer verhuizen onvermijdelijk is, maar er nog geen plek in het verzorgingstehuis (nodig) is, is het doorstromen naar een andere woning moeilijk.

Woonomgeving en wonen

Het grootste deel van de deelnemers aan de preventieve huisbezoeken geeft aan contact met de buren te hebben. Er is echter ook een deel, ongeveer één derde van de gesproken Meentbewoners die aangeeft dat het contact met de buurt afneemt. Dit zou kunnen komen door een veranderende samenstelling van de buurt maar bijvoorbeeld ook door verminderde mobiliteit en kan een indicator zijn voor toenemende eenzaamheid. Het grootste deel van de bezochte huishoudens geeft aan bekend te zijn met de Stichting Hilversumse Meent en de activiteiten en ondersteuning die de Stichting aanbiedt en de Kruisdam te bezoeken.

[5] De 237 gesprekken die gevoerd zijn, zijn niet bij 237 unieke huishoudens gedaan. Omdat iedereen boven de 75 jaarlijks de uitnodiging voor een gesprek krijgt is er sprake van overlap.
2016: n = 18; 2017: n = 95; 2018: n = 102; 2019: n = 22

Het grootste deel van de Meentbewoners die in het kader van de preventieve huisbezoeken gesproken zijn wonen in een ééngezinswoning, dit komt overeen met de samenstelling van het woningaanbod in de wijk. De bewoners ervaren deze woningen als goed toegankelijk, ondanks dat ze niet drempelvrij zijn. Aanpassingen aan toilet en badkamer zijn in ongeveer de helft van de huizen uitgevoerd en een klein deel heeft een (extra)kamer op de begane grond.

De bereikbaarheid van voorzieningen zoals de winkels, maar ook medische voorzieningen wordt door de meeste huishoudens als goed ervaren. Over de bereikbaarheid van het openbaar vervoer heerst wel ontevredenheid.

Gezondheid en mantelzorg

Uit de preventieve huisbezoeken komt het beeld dat de gezondheid van de oudere Meentbewoner redelijk goed is. De meest voorkomende lichamelijke klachten gaan over het gebruik van de benen en over hart en bloedvaten. Met name de klachten over het gebruik van de benen duiden op een vermindering van de mobiliteit. Al geeft een groot deel wel aan nog gebruik te maken van eigen vervoer en zelfstandig boodschappen en andere klusjes te doen. Dit sluit aan bij het relatief lage percentage mensen met een verminderde mobiliteit (tabel 1).

Veel deelnemers aan de preventieve huisbezoeken krijgen hulp bij huishoudelijke taken, tuinonderhoud, klussen en reparaties en andere praktische steun van mantelzorgers. Er zijn dan ook weinig mensen die voor deze dingen gebruik maken van professionele hulp. De mantelzorg wordt verleend door de partner, de familie en de buren.

Sociale samenhang in de Meent

Het relatief lage percentage eenzaamheid en het hogere percentage mantelzorg dat uit de cijfers en uit de preventieve huisbezoeken blijkt duidt op een goede en sterke sociale structuur in de wijk.

Het bevorderen van de sociale samenhang in de Meent is, naast wijkontwikkeling en wijkbeheer, al ruim 40 jaar één van de kernfuncties van de Stichting Hilversumse Meent. De Stichting biedt een breed scala van activiteiten en evenementen aan ten behoeve van zoveel mogelijk doelgroepen waarin wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten en zich kunnen ontplooien. Door het grotere beroep dat in de ‘participatiesamenleving’ op de eigen verantwoordelijkheid en de omgeving zal worden gedaan, vraagt de zorg voor kwetsbare groepen in de wijk de bijzondere aandacht van de Stichting, een van de activiteiten die hieruit voortgekomen is, is de dagbestedingsactiviteit voor mensen met beginnende geheugenproblemen (Stichting Hilversumse Meent, 2018). Wijkcentrum de Kruisdam, centraal geleden in de wijk, vormt het decor van veel van de activiteiten van de stichting.

Mede door sterke sociale samenhang in de wijk is de Meent voor veel bewoners een prettige woonomgeving. Dit maakt dat de bereidheid om uit de Meent weg te verhuizen laag is. De Meentbewoner wil oud worden in de prettige en vertrouwde omgeving waar hij/zij al 40 jaar woont.

Hoofdstuk 3 - Resultaten interviews en focusgroepen

Voor het onderzoek naar kansen en bedreiging van de vergrijzing in de Hilversumse Meent is naast de bovenstaande kwantitatieve informatie ook kwalitatieve informatie opgehaald. Dit is gedaan in de vorm van interviews met professionals en betrokkenen bij de wijk en focusgroepen met bewoners. Daarnaast is er tijdens het Eetcafé (een activiteit van de Stichting Hilversumse Meent) aan de deelnemers gevraagd hoe zij de toekomst van de Meent zien en wat daarin voor hen belangrijk is.

In totaal zijn er 9 interviews afgenomen bij medewerkers van de gemeente, welzijnswerkers, wijkverpleegkundigen en de woningcorporaties met een woningportefeuille in de Meent. Aan de drie focusgroepen hebben in totaal 32 Meentbewoners deelgenomen. Voor de samenstelling van de focusgroepen is een representatieve afspiegeling van de bewoners van de Meent nagestreefd. In totaal waren 29 van de 32 deelnemers ouder dan 65, hieruit kan geconcludeerd worden dat een representatieve afspiegeling van alle leeftijdsgroepen woonachtig in de Meent niet gehaald is. Tegelijkertijd ligt de focus van het onderzoek op de vergrijzing van de Meent, de oververtegenwoordiging van de oudere populatie is daarom geen obstakel voor dit onderzoek. De resultaten uit de focusgroepen zijn aangevuld met de wensen en behoeften van de bezoekers van het senioren-eetcafé in de Kruisdam. De bezoekers van deze activiteit is gevraagd wat zij in het kader van de vergrijzing de belangrijkste zaken vinden. Hier hebben 22 mensen op gereageerd.

Resultaten interviews

Gedurende de interviews is gevraagd naar de huidige leefbaarheid van de Meent en wat positieve en verbeterpunten zijn in de wijk. Vervolgens ging het gesprek in op de toekomst van de Meent, wat er nodig is om de leefbaarheid voor alle groepen te garanderen, hoe dat bereikt kan worden en wat daarvoor nodig is. Onderstaande paragrafen geven een samenvatting weer van wat er tijdens de interviews gezegd is. Om de anonimiteit van de geïnterviewden te garanderen zijn de teksten niet op personen terug te leiden.

De Hilversumse Meent volgens de geinterviewden

“De Hilversumse Meent is eigenlijk een dorp” is een veelgehoorde uitspraak tijdens de interviews. De wijk wordt door alle geïnterviewden als een warme en betrokken wijk omschreven. De sociale cohesie is sterk, de bewoners investeren in elkaar en kijken naar elkaar om. Dit maakt van de Meent een prettige wijk om in te wonen, wat ook blijkt uit het feit dat mensen niet weg willen merken alle geïnterviewden op. Er is wel verhuisbereidheid zolang de verhuizing binnen de wijk kan plaatsvinden. Dat de wijk een zeer homogene bevolking heeft draagt ook bij aan het gevoel van gemeenschappelijkheid wat er in de wijk heerst.

De Stichting Hilversumse Meent

Er is een sterk netwerk aanwezig in de Meent, in de vorm van de Stichting de Hilversumse Meent. De geïnterviewden geven aan dat dit goed georganiseerde bewonersnetwerk veel activiteiten in de wijk organiseert en weet wat er speelt in de wijk. De Stichting doet via het goed gelezen wijkblad veel aan de bekendheid van de activiteiten en zorgt dat de bewoners van de Meent kunnen beschikken over veel en goed toegankelijke informatie. De Meent is bijvoorbeeld de enige wijk van Hilversum met een servicepunt voor het sociaal domein wat door vrijwilligers georganiseerd wordt. Daarnaast is er georganiseerde burenhulp in de vorm van ‘Meentbewoners voor Meentbewoners’, mensen kunnen via dit initiatief hulp krijgen met klusjes in en rond het huis. De ervaringen met de stichting zijn

wisselend. Verschillende professionals geven aan dat de wisselwerking tussen de actieve vrijwilligers van de Stichting en de professionele hulp- en dienstverlening goed is. Aan de andere kant zijn er ook geïnterviewden die zien dat er wat spanning zit op deze wisselwerking en dat de Stichting wel wat meer integraal kan opereren, er zijn nu veel groepjes actief onder de paraplu van de Stichting en het is voor buitenstaanders vaak niet zo duidelijk hoe het geheel in elkaar steekt. Tot slot wordt er aangegeven dat het belangrijk is om te blijven investeren in de relatie tussen de Stichting en de professionals.

Verschillende geïnterviewden geven aan dat doordat de Stichting zo veel organiseert zij zeer bepalend is in wat het aanbod in de wijk is. De vraag die bij verschillende professionals opkomt is of de mensen die zich minder aangesproken voelen door de Stichting op dit moment tussen wal en schip vallen. Dit gaat om zowel jongeren als ouderen, de voorzieningen zijn voornamelijk gericht op ouderen en de activiteiten zijn gericht op een kerngroep. Verschillende geïnterviewden geven aan dat activiteiten inclusiever kunnen en dat er meer variëteit in het aanbod kan komen zodat mensen die zich nu niet aangesproken of welkom voelen betrokken kunnen worden. Dat de Stichting een nieuw bestuur heeft wordt gezien als een positieve ontwikkeling. Aan de andere kant wordt ook aangegeven dat het onmogelijk is om iedereen te betrekken.

De Kruisdam

De plek waar de meeste activiteiten van de Stichting worden georganiseerd is het wijkcentrum de Kruisdam. Alle geïnterviewden geven aan dat, ondanks dat het een centrale ligging in de wijk heeft, de uitstraling van het wijkcentrum niet aantrekkelijk is. Daarnaast ervaren zij dat niet iedereen de Kruisdam weet te vinden en dat er wijkbewoners zijn die zich niet welkom voelen. Het aanbod in de Kruisdam is meegegroeid met de bezoekers en er mogen wel wat meer activiteiten plaatsvinden die voor iedereen leuk zijn, aldus verschillende respondenten. Als voorbeeld, waarbij dat wel goed is gebeurd, wordt de Sinterklaasintocht genoemd en sportwedstijden die op een groot scherm worden getoond. Meerdere respondenten geven aan dat het nieuwe Stichtingsbestuur hier goed werk van maakt en de Kruisdam voor een breder publiek aantrekkelijk wil maken. Verschillende respondenten merken daarnaast op dat het feit dat de Kruisdam geen vaste openingstijden heeft een belemmering is voor sommige mensen om binnen te lopen. Tot slot wordt er door verschillende respondenten opgemerkt dat er in de Meent ook meer gebruik gemaakt kan worden van andere plekken, de Meentwerf wordt door enkelen als een mooie aanvulling op het huidige wijkaanbod gezien aangezien deze locatie een andere doelgroep trekt dan de Kruisdam.

Sociale cohesie

De sociale samenhang in de Meent is goed, er is onderling veel contact tussen bewoners. Wat verschillende geïnterviewden wel opvalt is dat dit contact vaak binnen de generatiegrenzen blijft en dat het op straat ook niet altijd zichtbaar is dat dit contact er is. Het is overdag bijvoorbeeld erg rustig op straat. Het aanmoedigen van contact tussen de generaties en de levendigheid in de wijk aanmoedigen is volgens alle geïnterviewden belangrijk voor Meent. Omdat mensen langer thuis wonen zijn de sociale contacten in de buurt steeds belangrijker geworden. Voorbeelden die aangedragen worden zijn het opzetten van laagdrempelige sociale initiatieven zoals een telefooncirkel of een gezamenlijke moestuin of andere activiteiten in de hofjes. Vooral het laatste wordt door de geïnterviewden gezien als iets wat het contact tussen de generaties kan aanwakkeren.

Naast het contact tussen jong en oud zijn er verschillende geïnterviewden die aangeven dat doordat er zo veel nadruk ligt op de vergrijzing van de Meent, andere groepen naar hun idee wat over het

hoofd worden gezien. Bijvoorbeeld de groep bewoners met een niet westerse afkomst. Zij voelen zich niet aangesproken door de huidige activiteiten en doen voor informele zorg vaker een beroep op hun kinderen dan op hun buren. Tegelijkertijd wordt er ook opgemerkt dat de Stichting wel aandacht heeft voor de statushouders in de wijk en dat verschillende Meentbewoners zich echt inzetten voor deze groep.

Gezondheid en zorg

De indruk die de geïnterviewden hebben van de Meent is dat het een gezonde wijk is, de inwoners hebben een gezonde leefstijl. Tegelijkertijd is de wijk vergrijsd en zien zij ook bij mensen met een gezonde leefstijl de kwetsbaarheid toenemen. Omdat de Meent een kleine wijk is zijn er niet genoeg zorgvoorzieningen in de wijk, zo is de tandarts weg uit de wijk, maar ook het ontbreken van specifieke zorgvoorzieningen voor ouderen maakt dat de leefbaarheid voor deze groep achteruit gaat. Enkele geïnterviewden geven aan dat een voorziening waar verpleging en verzorging geboden wordt goed zou passen in de wijk, mensen moeten voor daarvoor nu de wijk uit en dat willen zij niet. Het is nu ook een hele klus om een naaste in het ziekenhuis of het verzorgingstehuis op te zoeken. Hierdoor zien de geïnterviewden ook de eenzaamheid onder (alleenstaande) thuiswonende ouderen toenemen.

In een vergrijsde wijk is dementie een belangrijk aandachtspunt geven de geïnterviewden aan. Het dementievriendelijk maken van de wijk zou in de komende periode een speerpunt van de gemeente kunnen zijn. Niet in de laatste plaats omdat de Meent met haar kronkelende stratenplan door verschillende geïnterviewden als een doolhof wordt bestempeld. Verschillende professionals geven aan dat in de wijk al wel gewerkt wordt aan het vormgeven van een dementievriendelijke omgeving, de supermarkt is hiermee bezig en de Stichting heeft met subsidie van de gemeente een dagbestedingsactiviteit opgezet voor mensen met beginnende dementie. De dagbesteding wordt actief gepromoot, is lokaal en laagdrempelig. Toch geven verschillende geïnterviewden aan dat de bekendheid van de dagbesteding beter kan, het doorverwijzingsproces door de AVG wordt belemmerd en dat zij de indruk hebben dat de drempel om naar de dagbesteding te gaan voor sommige buurtbewoners nog hoog is.

Voorzieningen en bereikbaarheid

Het is voor de bewoners van de Meent belangrijk om de verbinding met Bussum te behouden aangezien de stations en winkels van Bussum dichterbij zijn dan Hilversum. Op dit moment wordt er nog veel gebruik gemaakt van auto en fiets om Bussum te bereiken, verschillende geïnterviewden geven echter aan dat met de toename van de kwetsbaarheid van de bewoners de afhankelijkheid van het openbaar vervoer zal toenemen. De buslijn door de Meent staat echter onder druk, de frequentie is de laatste jaren al teruggebracht en er is nu sprake van het verleggen van de buslijn zodat deze enkel nog op de Meentweg stopt. De bushaltes zullen hiermee buiten de wijk komen te liggen. Verschillende geïnterviewden merken op dat voor een aantal mensen in de wijk de bereikbaarheid van de bushaltes nu al een uitdaging is, wanneer je achterin de wijk woont is het al vrij ver lopen naar de haltes, laat staan wanneer deze buiten de wijk geplaatst worden. De bus toegankelijk houden wordt gezien als een belangrijk element van het behoud van zelfredzaamheid van de Meentbewoner.

Het feit dat de Meent een wijk is die goed toegankelijk is voor wandelaars, en ook uitnodigt om te wandelen, wordt als zeer positief gezien. Verschillende geïnterviewden geven aan dat dit maakt dat de oudere Meentbewoner blijft bewegen en zelfstandig boodschappen kan blijven doen. Het

plaatsen van bankjes en andere rustpunten rondom het winkelcentrum draagt hier ook aan bij. Een van de respondenten merkt op dat zodra lopen niet meer goed gaat mensen overstappen op de fiets of scootmobiel, en dat dit dan ook steeds vaker gebeurt in de Meent. De omgeving van het winkelcentrum is echter vooral ingericht op voetgangers, het aanwijzen van een fiets en scootmobiel zone zou bijdragen aan de toegankelijkheid en veiligheid van het winkelcentrum.

Wonen

Alle geïnterviewden zijn het erover eens dat wonen het grote vraagstuk is in de Meent. De bewoners worden ouder en wonen vaak nog in de gezinswoningen die zij 30 of 40 jaar geleden betrokken hebben. Omdat de Meentbewoner graag in de wijk blijft, maar er geen passend woningaanbod is voor deze groep zit de woningmarkt vast wat uiteenlopende gevolgen heeft voor de Meent en haar bewoners.

Ten eerste is het door het gebrek aan doorstroom voor jonge mensen erg moeilijk om zich in de Meent te vestigen, terwijl het wel een hele aantrekkelijke wijk is voor deze groep. Op dit moment is het evenwicht tussen jong en oud niet zo goed in de wijk, dit is niet wenselijk aangezien gemengde wijken vitaler zijn. Verschillende geïnterviewden waarschuwen wel dat de focus niet te veel op het aantrekken van jonge mensen moet liggen en dat er niet voorbijgegaan moet worden aan de behoeften van de oudere bewoners.

Ten tweede is het aanbod levensloopbestendige (huur)woningen in de Meent te klein om aan de vraag te voldoen. Het enige aanbod van deze woningen is de Meentzicht, dit gebouw is enkele jaren geleden opgeleverd. De doorstroom naar deze woningen vanuit de Meent is toen ook niet goed op gang gekomen. Aan de ene kant kwam dit doordat enkele jaren geleden de nood om te verhuizen voor veel Meentbewoners nog niet zo hoog was, aan de andere kant kwam dit ook door de (ervaren) toename in woonlasten. Bij het opleveren van nieuwbouw kwamen Meentbewoners wel als eerste in aanmerking voor de woningen.

De geïnterviewden geven aan dat er bij veel Meentbewoners ook onduidelijkheid heerst over wat de kosten en mogelijkheden zijn rondom verhuizen of woningaanpassingen en dat voorlichting hierbij kan helpen. Het is bijvoorbeeld belangrijk om mensen duidelijk te maken dat je het thuisgevoel mee kan nemen met een verhuizing maar ook een duidelijk kostenplaatje kan helpen bij de doorstroom naar levensloopbestendige woningen. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat de maandelijkse huur wat omhooggaat, maar dat de nieuwe woning energiezuiniger is dan de huidige woning waardoor de maandelijkse lasten gelijk blijven of zelfs lager worden. Voor veel bewoners staat verhuizen synoniem aan meer betalen. Daar wordt wel bij opgemerkt dat er een groep bewoners is die al lang in dezelfde huurwoning woont en dat gedurende deze periode hun inkomen is gestegen ten opzichte van het inkomen waarop de huur is gebaseerd. De vraag die daarbij wordt opgeworpen is of het niet logisch is dat je met een hoger inkomen meer huur betaalt. Daarnaast is er ook een aanzienlijke groep die niet veel te besteden heeft, voor hen is het belangrijk dat er ook voldoende sociale huur woningen komen. Verschillende geïnterviewden werpen op dat het ook de vraag is hoeveel de doorstroom je waard is, je zou kunnen denken aan huurgewenning waarbij de huurprijs langzaam opgebouwd wordt. Tegelijkertijd komt bij het betalen van een te lage huur de solidariteit binnen de woningcorporatie in het geding, andere huurders moeten de gederfde huur opvangen.

Niet alle huizen in de Meent zijn echter huurwoningen, ruim 50% van het woningaanbod is eigendom van de bewoner. Ook deze huiseigenaren worden ouder en hebben behoefte aan passende

woningen. Dit kan, na verkoop van de huidige woning in de vorm van een huurappartement, een andere koopwoning of woningaanpassingen. Een enkele geïnterviewde geeft aan dat de bereidheid om zelf te investeren in woningaanpassingen niet hoog is, ook bij de mensen die een woning met overwaarde hebben. Pas na een acute situatie neemt de bereidheid om de woning aan te passen toe, terwijl het echter wenselijk zou zijn wanneer mensen de woning aanpassen wanneer daar eigenlijk nog geen noodzaak toe is. Voor voorlichting over verhuizingen en woningaanpassingen wordt er door de geïnterviewden voornamelijk gekeken naar de wooncoaches, de gemeente en de 75+ gesprekken.

Met het oog op de toekomst

Wanneer de geïnterviewden gevraagd wordt wat er in de toekomst nodig is om de Meent voor alle bewoners een prettige, veilige en gewilde wijk te houden zeggen alle geïnterviewden dat het oplossen van het woonprobleem met stip op nummer één staat. Dit geeft de huidige (vergrijsde) Meentbewoner een prettige en veilige woning in de eigen wijk én geeft jonge gezinnen de kans om in de Meent te komen wonen. Hierdoor wordt de populatie gemengder en de vitaliteit van de wijk beter. Op korte termijn een nieuwe 'Meentzicht' bouwen is volgens alle geïnterviewden noodzakelijk. Enkele geïnterviewden voegen daar nog aan toe dat de nieuwbouw nog meer een woon-zorg functie moet krijgen dan de Meentzicht. Zij zien een woon-zorg complex voor zich met in de 'plint' van het gebouw ruimte voor gezondheidscentrum waarin zorg en welzijn een plek krijgen of zelfs een ambulante post voor kleine medische behandelingen.

Wat betreft de organisatie van activiteiten is het belangrijk dat deze ook in de toekomst in de wijk belegd blijven. De Meent is een hechte gemeenschap met een stevige lokale structuur waar veel organisatiekracht zit, dit wordt door alle geïnterviewden als de grote kracht van de wijk gezien. Tegelijkertijd is het wel belangrijk dat de Stichting en de Kruisdam inclusiever worden. Om de lokale kracht te behouden en de wijk levendig te houden is er nieuwe aanwas nodig en dat maakt dat dingen anders gedaan zullen worden dan altijd het geval was en dat er andere plekken, naast de Kruisdam, belangrijk worden in de sociale structuur. Dit is volgens de geïnterviewden iets waar sommige vrijwilligers moeite mee hebben maar wat voor de toekomst van de wijk wel noodzakelijk is.

Het is voor de leefbaarheid van de Meent ook erg belangrijk dat de bereikbaarheid binnen en buiten de wijk gewaarborgd blijft. De buslijn is daar een belangrijke factor in. Zowel de bereikbaarheid van de bushaltes is belangrijk als het verhogen van de frequentie van de buslijn worden genoemd door de geïnterviewden. Naarmate de kwetsbaarheid toeneemt neemt ook de afhankelijkheid van de bus toe, verschillende geïnterviewden geven aan dat het in hun ogen ook goed zou zijn wanneer de bus op zaterdag weer gratis wordt voor ouderen. Dit kan mensen aanmoedigen de bus te nemen in plaats van de auto of de fiets. Daarnaast wordt ook geopperd om het concept van de buurtbus uit de Hilversumse wijk Kerkelande over te nemen. Dit concept werkt daar erg goed en zou ook bij de Meent passen. Dit helpt mensen ook om langer zelfstandig boodschappen te doen of naar de bushalte te komen. Daarnaast werd ook geopperd om oplaadpunten voor scootmobielen in het winkelcentrum te plaatsen, te zorgen voor een duidelijk onderscheid tussen fiets en wandelzones en een kiss&ride plek aan te wijzen voor de Wmo-taxi. Tot slot is het volgens de geïnterviewden belangrijk om ook in de toekomst aandacht te besteden aan de rolstoel, rollator, scootmobiel en kinderwagenvriendelijkheid van de wijk. Verlaagde stoepen en niet te veel hekjes op de voetpaden zijn hier een belangrijk onderdeel in.

Dementievriendelijkheid is volgens de geïnterviewden een belangrijk thema voor de toekomst van wijk. Gezien de demografie en het langer thuis beleid van de overheid zal het aantal mensen met dementie woonachtig in de Meent de komende jaren alleen maar toenemen. Het zou goed zijn om op korte termijn trainingen en voorlichting te organiseren voor alle partijen aanwezig in de wijk (bewoners, gemeente, lokale middenstand, zorg en welzijn) over hoe de wijk zo ingericht kan worden dat het voor mensen met dementie mogelijk is om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen. Denk hierbij aan een duidelijke route van en naar het winkelcentrum en de dagbesteding maar ook aan aandacht voor en herkenning van dementie in de winkels.

Niet alleen de omgeving en faciliteiten moeten klaargestoomd worden voor de toekomst, ook de Meentbewoner zelf moet zich bewust worden van het belang van investeren in de toekomst geven de geïnterviewden aan. Dit geldt zowel op sociaal vlak, het belang van het opbouwen van en investeren in een sociaal netwerk in de wijk, als op het wonen vlak, de bereidheid om tijdig woningaanpassingen te doen of te verhuizen. Dit is wel iets waar de gemeente, de woningbouwcorporaties en de welzijnspartners in de wijk aan moeten bijdragen. Als voorbeeld wordt genoemd de leeftijd van de preventieve 75+ gesprekken naar beneden brengen en meer aandacht besteden aan wonen en de mogelijkheden van woningaanpassingen en verhuizen. Een ander voorbeeld is vanuit het Sociaal Plein vroegsignalering op het gebied van woningaanpassingen opzetten, wanneer ouderen voor het eerst met het Sociaal Plein in contact komen meteen samen kijken naar de vragen en mogelijkheden. Het gaat hier voor een groot deel over verwachtingsmanagement en de angst voor verhuizen wegnemen. Ook moet er gekeken worden naar wat er geleerd kan worden van Centraal Wonen op de Wandelmeent als het aankomt op nieuwe woonvormen.

Tot slot merken verschillende geïnterviewden op dat de wijk in de toekomst op verschillende manieren diverser wordt. Wanneer het woonprobleem wordt opgelost komen er woningen vrij voor nieuwe bewoners, aan de ene kant zullen dit jonge gezinnen zijn, maar het vrijkomen van sociale huurwoningen betekent ook dat er meer kwetsbare groepen in de wijk komen wonen, bijvoorbeeld statushouders en mensen met GGZ-problematiek die door de extramuralisering ook langer zelfstandig blijven wonen. Voor de toekomst van de wijk is het belangrijk om hier rekening mee te houden en te onderzoeken hoe deze mensen onderdeel kunnen worden van de structuur van de Meent.

Resultaten focusgroepen

De drie focusgroepen met bewoners stonden in het teken van de leefbaarheid van de Hilversumse Meent, nu en in de toekomst. Middels een 'omgekeerde brainstorm[6]' is opgehaald wat de aanwezige Meentbewoners belangrijk vinden in hun wijk. Deze onderwerpen zijn vervolgens geclusterd in vier thema's; Wonen, zorg, fysieke ruimte en voorzieningen en sociale cohesie. De vier thema's zijn vervolgens tijdens een groepsgesprek verder uitgediept, hierbij stond de vraag 'wat is er belangrijk om in de toekomst prettig te kunnen wonen in de Meent?' centraal.

Wonen

Betaalbaarheid van woningen is een zorg bij alle aanwezigen, er is een grote behoefte aan betaalbare huur en koopwoningen. Zij geven het belang aan van een betaalbare verhuizing en betaalbare woonlasten.

"*Je moet niet minder woning voor meer geld krijgen*" (deelnemer focusgroep).

Daarnaast moet er bij het doorstromen naar een nieuwe woning ook rekening mee gehouden worden dat verhuizen ook een hoop geld kost, voor een nieuwe inrichting en stoffering. De onzekerheid over wat de kosten zijn maakt verhuizen voor veel mensen op dit moment niet aantrekkelijk. De wooncoaches helpen hier wel bij, die nemen wat onzekerheid weg en helpen ook bij het toeleiden naar woningen. Dat is voor de toekomst ook belangrijk, dat de Meentbewoner weet waar hij/zij aan toe is.

"Voor de toekomst is het belangrijk dat we weten dat we het kunnen betalen om te verhuizen, die zekerheid is nodig" (deelnemer focusgroep).

Omdat de Meentzicht alleen huurwoningen heeft ben je afhankelijk van een woningnetinschrijving om daar een woning te krijgen. Mensen met een koopwoning, en zonder inschrijving, vallen zo tussen wal en schip als ze willen verhuizen. Het is daarom goed om ook aanpassingen van bestaande woningen beter bereikbaar maken. Je kan hierbij denken aan relatief kleine aanpassing bijvoorbeeld waardoor kangoeroewoningen of mantelzorgwoningen aangebouwd worden, of grotere aanpassingen waardoor groepswoningen of woongroepen ontstaan.

"Woningaanpassingen vragen om een investering en flexibiliteit van de bewoner, maar het maakt het voor kwetsbare mensen wel mogelijk om langer in de Meent te kunnen wonen." (deelnemer focusgroep.

Er zijn te weinig woningen voor ouderen. Voor de toekomst is het belangrijk dat er meer woningen zoals de Meentzicht bij komen, maar dan wel betaalbaar. Ouderen willen wel verhuizen, maar binnen de Meent. Ook is er behoefte aan gemengd wonen, jong en oud door elkaar en huur en koop. Nieuwbouw zou hieraan moeten voldoen. Er zijn onder de bewoners wel zorgen over waar er dan gebouwd moet worden. Veel bewoners vinden de Meent een fijne plek omdat het juist zo ruimtelijk en groen is en er haast geen hoogbouw is. Dit doorbreken door het vol te bouwen met hoogbouw om veel nieuwe woningen voor ouderen te creëren is ook geen aantrekkelijk perspectief. Wat ook naar voren komt is dat iedereen het belangrijk vindt dat er nieuwbouw komt, maar niemand wil

[6] Zoals de naam al zegt gaat het hier om een andere manier van brainstormen. Je denkt hierbij niet na over mogelijke manieren om te bereiken wat je wilt. In plaats daarvan richt je je gedachten op de vraag wat je moet doen als je juist het omgekeerde zou willen bereiken. Door de vraag te keren kom je tot nieuwe en creatieve inzichten. De vraag die tijdens deze brainstorm gesteld werd was 'wat moet er gebeuren om de Meent de minst leefbare wijk van Hilversum te maken?'.

uitzicht op een flat. Veel mensen stellen daarom voor om de huidige seniorenwoningen op de Zeggemeent te vervangen voor hoogbouw.

"Een tweede Meentzicht flat is bitter noodzakelijk, zodat de doorstroming bevorderd wordt" (bezoeker senioren-eetcafé)

Er is ook behoefte aan een 'ouderwets' bejaardentehuis, we moeten steeds langer thuis wonen van de overheid, maar dat werkt ook eenzaamheid in de hand. Er is niet alleen een woonbehoefte onder de ouderen in de wijk, er is ook een zorgbehoefte. Mensen willen de zekerheid dat ze ook wanneer ze een toenemende zorgvraag hebben in de wijk kunnen blijven wonen.

Sociale cohesie

De Meent wordt door alle aanwezigen bij de focusgroepen gezien als een warme en hechte wijk, ook de jongere bewoners en de bewoners die nog niet lang in de Meent wonen (jong en oud) sluiten zich hierbij aan.

"In de Meent zorgen we goed voor elkaar, als iemand ergens hulp bij nodig heeft of een lift naar het ziekenhuis nodig heeft dan doen we dat voor elkaar" (deelnemer focusgroep).

Er wordt in de Meent veel georganiseerd voor ouderen, deelnemers geven aan dat dat komt doordat het al sinds de oprichting van de Kruisdam dezelfde mensen zijn die de activiteiten organiseren. Zij begonnen toen ze 40 waren en zijn nu 70 en er is geen nieuwe aanwas. Volgens verschillende deelnemers komt dat ook doordat dingen op een bepaalde manier gedaan worden binnen de Stichting, niet iedereen voelt zich daarbij welkom of vindt het makkelijk om aan te haken.

"Er is toch wel een vast clubje in de Kruisdam en de oude garde wil graag een vinger in de pap houden" (deelnemer focusgroep).

Daarbij moet wel gezegd worden dat er een nieuw, en jonger, stichtingsbestuur is dat ook echt werk maakt van het verjongen van de Stichting. Verschillende deelnemers geven aan dat het ook wel moeilijk is om jongeren aan te trekken, mensen werken hard en hebben weinig tijd.

Voor de toekomst van de Meent wordt het wel als belangrijk gezien dat de verbinding tussen jong en oud verbeterd wordt. Dit is voor veel deelnemers een zorgpunt voor de toekomst. Een goede verbinding tussen jong en oud maakt de wijk leuker en leefbaarder, en de Stichting en de Kruisdam hebben dan ook bestaanszekerheid. Er moet dan wel werk gemaakt worden van de uitstraling van het gebouw, het is nu niet echt uitnodigend, aldus verschillende deelnemers. Je moet van buitenaf kunnen zien dat het binnen gezellig en verwelkomend is.

"Als de Kruisdam meer een huiskamer uitstraling zou hebben en er bijvoorbeeld zzp-plekken zouden komen zou het al een hele andere groep aantrekken" (deelnemer focusgroep).

In een van de focusgroepen kwam ook ter sprake dat de opstelling van de oudere vrijwilligers in de Kruisdam een drempel kan zijn voor jongeren om een actieve rol aan te nemen. Als je wil verjongen moet je er wel open voor staan en flexibel zijn. Bijvoorbeeld door op een andere manier te gaan communiceren, de vraag is of de jongere Meentbewoner zich wel aangesproken voelt door de wijkkrant en door de activiteiten die er georganiseerd worden. Er wordt nu veel aangeboden voor ouderen en voor kinderen, maar er is eigenlijk niets voor de groep 35+. Voor de toekomst is het belangrijk om uit te zoeken of er activiteiten zijn die deze groep aanspreken, bijvoorbeeld sportwedstrijden op een groot scherm uitzenden.

"Als we meer jongeren willen aantrekken in de Kruisdam moeten we er ook open voor staan dat dingen anders kunnen gaan dan dat wij gewend zijn" (deelnemer focusgroep).

Het vasthouden van de sterke lokale structuur is voor de toekomst van de Meent een belangrijke factor. De aanwezigen willen ook in toekomst de Kruisdam kunnen bezoeken en deelnemen aan de activiteiten, maar zij gunnen het de nieuwe generatie ook om onderdeel uit te maken van een wijk met actieve bewoners en veel sociaal kapitaal. Een zorg hierbij is dat het potentieel aan vrijwilligers aan het verdwijnen is, onder jongere mensen lijkt de bereidheid voor het doen van vrijwilligerswerk in de wijk kleiner. Het bieden van een vergoeding zou hiervoor een stimulans kunnen zijn.

"Jonge gezinnen zijn in de Meent ook belangrijk om de wijk levendig te houden, maar ook om de diverse functies in bestuur en diverse clubs te continueren" (bezoeker senioren-eetcafé)

Zorg

Het zorgaanbod in de wijk wordt als goed ervaren. De nabijheid van de huisarts en fysiotherapeut is belangrijk voor de aanwezigen. Wel wordt er aangegeven dat de huisartsen beter zouden kunnen samenwerken door bijvoorbeeld voor elkaar waar te nemen. Verder wordt de tandarts gemist, de deelnemers geven aan dat het goed zou zijn als er weer een tandartspraktijk in de wijk komt, juist met het oog op de afnemende mobiliteit van ouderen en het belang van goede mondzorg voor ouderen. Het voorstel is dan ook om een gezondheidscentrum in Meent op te richten waar zorg en welzijn samen komen. Alle zorg op één bereikbare en laagdrempelige plek is goed wanneer de bewoners van de wijk kwetsbaar worden. Een voorwaarde die hierbij wordt aangegeven is dat het vervoer van en naar het zorgcentrum wel goed geregeld moet worden zodat iedereen ook echt kan komen.

"Een zorgcentrum waar alle zorg en welzijn aanbieders samen komen zou fijn zijn. Hier kan dan ook een aanspreekpunt voor de wijkverpleging en de thuiszorg komen, dat wordt nu wel gemist." (deelnemer focusgroep)

Ook over het informatiepunt wordt positief gesproken, het is laagdrempelig en er komen veel mensen om hulp, informatie of advies vragen. Mensen weten dat punt goed te vinden. Daarnaast worden de gezondheid bevorderende activiteiten van de buurtsportcoach ook zeer positief ontvangen.

De dagbesteding is bekend onder de deelnemers, maar zij geven ook aan dat er toch nog wel veel mensen zijn die het niet weten te vinden of niet weten dat je geen indicatie nodig hebt om deel te nemen. Dat is jammer want er zijn vast meer mensen die deze activiteit kunnen gebruiken omdat ze eenzaam zijn of wat meer structuur in hun leven wensen. Verschillende deelnemers geven ook aan dat zij in hun omgeving zien dat mensen het moeilijk vinden om toe te geven dat ze onder de doelgroep van de dagbesteding vallen. Dementie en kwetsbaarheid zijn nou eenmaal gevoelige thema's. Nu worden mensen soms doorgestuurd vanuit het informatiepunt, de huisarts of vanuit welzijn. Maar het zou goed zijn om er wat breder betekenis aan te geven.

"Juist voor de toekomst moet het taboe van de dagbesteding afgehaald worden, als we door dit soort initiatieven langer in de Meent kunnen blijven wonen moeten we daar blij mee zijn." (deelnemer focusgroep)

Er heerst onder de deelnemers wel een angst dat zij in de toekomst steeds minder kunnen verwachten van het zorgaanbod en van de Wmo. Er wordt veel bezuinigd en de vraag of het in de toekomst nog mogelijk is om hulpmiddelen uit de Wmo vergoed te krijgen of een beroep te kunnen doen op thuiszorg wordt opgeworpen.

"Door het overheidsbeleid raken we steeds meer op onszelf aangewezen, ook als we zorg nodig hebben" (deelnemer focusgroep).

Tot slot wordt er opgemerkt dat voor mensen met (beginnende) dementie de Meent een moeilijke wijk is, het is soms net een doolhof. Hier aandacht aan besteden wordt in de toekomst alleen maar belangrijker. Het makkelijk terug kunnen vinden van bijvoorbeeld de Kruisdam is hier een onderdeel van, maar er is in de wijk ook kennis nodig over hoe je mensen kan helpen, aldus de deelnemers. Hetzelfde geld voor de AED's die in de wijk geplaatst gaan worden, er is behoefte aan een training of cursus hoe deze gebruikt kunnen worden.

Fysieke omgeving en voorzieningen

Iedereen is er tijdens de focusgroepen over eens dat de buslijn niet mag verdwijnen, tegelijkertijd wordt door veel mensen ook aangegeven ze zelf niet met de bus gaan. Zij nemen liever de fiets of de auto wanneer zij naar Bussum of Hilversum gaan. Een van de oorzaken hiervan is dat de bus erg weinig rijdt, daarnaast sluit nu ook niet goed aan op de trein, om deze verbinding aantrekkelijk te maken is een goede aansluiting naar Utrecht/Amsterdam wel belangrijk. Het belang van het behoud van de busverbinding is gebaseerd op de verwachting dat je als je ouder wordt op een gegeven moment niet meer de fiets of de auto kan nemen. Het behoud van de busverbinding is voor veel mensen daarom ook een zekerheid voor de toekomst. Dit maakt ook dat het belang voor het behoud van de haltes in de wijk groot is. Wanneer de bus enkel over de Meentweg rijdt zijn de haltes niet meer voor iedereen bereikbaar.

"Het is een beetje een kip en ei verhaal. Want door de lage frequentie is het ook niet een betrouwbare voorziening, je mist de bus en je moet een uur wachten. Dan nemen mensen liever de auto. Maar als dat in de toekomst niet meer gaat wordt de bus wel weer erg belangrijk." (deelnemer focusgroep)

Het winkelcentrum wordt als goed ervaren, je kan er al je dagelijkse boodschappen doen en het is goed bereikbaar, zowel lopend als met de fiets en de auto. De aankleding mag echter wel wat beter. Een mooie aanvulling op het aanbod zou een sportschool of een bibliotheek zijn. Vooral het idee van een bibliotheek wordt zeer enthousiast ontvangen tijdens de focusgroepen. Een bibliotheek is ook een mooie plek om met kinderen te komen en zo de verbinding tussen jong en oud te versterken. Een koffiehoek in de bibliotheek is ook gewenst, dan kan je even buitenshuis koffie drinken. De enige plek daarvoor is nu in de Kruisdam, maar die is alleen open als er ook een activiteit is, wat het onbetrouwbaar maakt en voor sommigen ook een drempel opwerpt.

Meer voorzieningen in de Kruisdam, een mooiere uitstraling en ruimere openingstijden worden ook door verschillende deelnemers geopperd. Dit kan werken om een wat breder publiek te trekken. Maar ook verschillende deelnemers die regelmatig de Kruisdam bezoeken geven aan dat er behoefte is aan de mogelijkheid om daar te eten. Niet alleen voor de mensen die zelf niet meer kunnen koken, maar ook omdat het gezellig is en eenzaamheid tegengaat.

"De uitstraling van de Kruisdam moet beter, het is nu niet echt verwelkomend. Ruimere openingstijden en een terras zou ook erg fijn zijn. Ook om een wat ander publiek te trekken." (bezoeker focusgroep)

Het maandelijkse senioren eetcafé wordt heel goed bezocht, hier is een grote behoefte aan. Misschien kan het uitgebreid worden, of misschien kan de Kruisdam vaker simpele maaltijden aanbieden. Mensen vinden het gezellig om samen te eten en vinden het jammer dat ze nog te jong zijn voor het eetcafé. Daarbij, er mag wat meer aandacht besteed worden aan vegetarische opties, ook daardoor wordt het inclusiever.

"Een uitbreiding van het wijkcentrum met eet mogelijkheden of een soort tafeltje dek je zou fijn zijn" (bezoeker senioren-eetcafé)

Veel mensen geven aan dat ze de Meent wel een wijk vinden waar je een auto of fiets nodig hebt, dit heeft onder andere te maken met de slechte bus verbinding. Daarnaast geven verschillende deelnemers aan dat de Wmo taxi weinig wordt toegekend. Dat is wel een probleem want mensen die niet meer zo mobiel zijn hebben dit wel nodig. In één van de focusgroepen komt het AutoMaatje van de ANWB ter sprake. Verschillende mensen opperen ook een elektrisch buurtbusje van en naar het winkelcentrum en/of de bushaltes, nadeel van een busje is dat hier ook weer vrijwilligers voor nodig zijn.

"Er is veel vraag naar vervoer en we helpen elkaar graag in de Meent. Met het AutoMaatje zijn we niet afhankelijk van de gemeente." (deelnemer focusgroep)

Een van de grootste pluspunten van de Meent is voor veel bewoners het feit dat het een hele groene wijk is. De groengordel is erg mooi en een fijne plek om te wandelen, er zijn echter wel zorgen over de bereikbaarheid van dit park in de toekomst. Steeds meer mensen zijn afhankelijk van een rollator, rolstoel of scootmobiel en ondervinden hinder van de hekjes bij de ingangen van het park en elders in de wijk. Een goede toegankelijkheid van het groen is ook belangrijk omdat dit een van de plekken is die sociale cohesie aanmoedigt, mensen wandelen er samen. Om dit verder aan te moedigen opperen verschillende deelnemers dat je er ook een gezamenlijke kruiden- of moestuin kan aanplanten. Hier zou je ook de school bij kunnen betrekken. Het groen in de wijk moet wel goed onderhouden worden, als de wijk verslonst is het niet meer prettig wonen en nemen de gevoelens van onveiligheid ook toe.

"Ik heb pas een scootmobiel en als ik ermee rijd heb ik vaak dat de dubbele hekjes te smal zijn en ik er niet door kan." (bezoeker senioren-eefcafé)

Om de bereikbaarheid van de voorzieningen in de wijk toegankelijk te houden voor mensen met een rollator, rolstoel of scootmobiel en alle andere mensen die wellicht wat langzamer of slechter ter been zijn is het belangrijk dat er wordt gekeken naar de stoepen, drempels en oversteekplaatsen in de wijk. Vooral goede oversteekplekken bij de bushaltes worden nog wel gemist. Er zijn ook hofjes met veel parkeeroverlast, dat is voor de toekomst niet veilig want de hulpdiensten kunnen soms niet eens het hofje in. Zorg op plekken voor een parkeerverbod en de gemeente moet dat dan ook goed handhaven.

"Er zijn wel wat oversteekplaatsen verbeterd, dat is fijn, maar in de toekomst worden we allemaal wat langzamer, hier ook rekening mee houden in het stratenplan." (deelnemer focusgroep)

Veiligheid is een thema dat een paar keer in de focusgroepen genoemd wordt. Het ontbreken van een (zichtbare) wijkagent, slechte straatverlichting op sommige plekken en een rommelig straatbeeld maken dat de deelnemers zich niet altijd prettig en veilig voelen in de wijk. Voor de toekomst geven de deelnemers aan dat het voor hen belangrijk is zich veilig te voelen in de wijk, dat de wijkagent beschikbaar is en zorgen serieus neemt. Meer zichtbaarheid zou hierbij helpen.

Hoofdstuk 4 - Effecten van de vergrijzing voor de leefbaarheid in de Meent

Leefbaarheid is de mate waarin de omgeving aansluit bij de eisen en wensen die er door de mens aan worden gesteld (Leidelmeijer & van Kamp, 2004). Met andere woorden, met leefbaarheid wordt aangegeven hoe aantrekkelijk en/of geschikt een gebied is om er te wonen. Hier komt direct de beperking van dit begrip om de hoek kijken, of iemand een gebied aantrekkelijk en/of geschikt vindt om te wonen hangt af van de kenmerken van deze persoon. Een gezin met jonge kinderen vraagt iets anders van de leefomgeving dan bijvoorbeeld een alleenstaande oudere. Tegelijkertijd zijn er verschillende aspecten van leefbaarheid die voor iedereen gelden, denk hierbij aan de aanwezigheid van voldoende voorzieningen (scholen, winkels, parkeergelegenheid en OV); een veilige leefomgeving, een schone leefomgeving; de kwaliteit van de openbare ruimte (de aanblik van het straatbeeld); de aanwezigheid en kwaliteit van buurtcontacten en vormen van burenhulp; en de mate waarin de overheid de door haar gestelde regels op het gebied van leefbaarheid wel of niet handhaaft.

Om leefbaarheid meetbaar te maken worden er in de Leefbarometer vijf dimensies van leefbaarheid onderscheiden:

- Woningen
- Bewoners
- Veiligheid
- Voorzieningen
- Fysieke omgeving

Deze dimensies zijn opgemaakt uit ruim 100 indicatoren en wegen niet allen even zwaar mee bij het berekenen van de leefbaarheid in een wijk (Leefbarometer, 2019). De leefbarometer geeft de situatie in de wijk weer, maar ook ontwikkelingen en achtergronden van de buurt.

De Hilversumse Meent

Op basis van de scores van de Hilversumse Meent in de Leefbarometer kan geconcludeerd worden dat de leefbaarheid van de wijk goed is en de afgelopen jaren zelfs is toegenomen (figuur 1). Ondanks dat er wel wat verschillen zichtbaar zijn binnen de wijk wordt de Meent gezien als een goed leefbare wijk. Met name op de dimensies ‘bewoners’, ‘veiligheid’ en ‘fysieke omgeving’ scoort de wijk zeer goed tot uitstekend en daarmee boven het Nederlands gemiddelde. De dimensies ‘voorzieningen’ en ‘woningen’ scoren lager, dit heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de periode waaruit het woningaanbod stamt en de afwezigheid van horeca en culturele voorzieningen. Dat de Meent een leefbare wijk is om in te wonen wordt in grote lijnen duidelijk door de scores van de leefbarometer, tegelijkertijd wordt ook duidelijk dat de leefbarometer eigenlijk niets zegt over hoe de inwoners de wijk ervaren. De scores zijn samengesteld aan de hand van vaststaande en meetbare indicatoren en niet aan de hand van de ervaringen en meningen van de bewoners. Kijken naar wat de inwoner belangrijk vindt als het op leefbaarheid in de wijk aankomt is altijd belangrijk, maar in een wijk als de Hilversumse Meent welke een vergrijsde populatie heeft misschien nog wel wat meer. Nu ouderen langer thuis wonen is het van belang om te kijken naar welke elementen in de wijk kunnen worden versterkt en/of ontwikkeld om dit voor hen mogelijk te maken. Om een compleet beeld van

de leefbaarheid van de Meent te kunnen schetsen, en daarbij te kunnen identificeren welke ontwikkelingen er nog nodig zijn in de wijk, is het van belang te kijken naar welke effecten de vergrijzing heeft, zowel voor de oudere als de jongere inwoners. In dit onderzoek is dit gedaan aan de hand van de literatuur. Daarbij is er een kwalitatieve (interviews en focusgroepen) en kwantitatieve (data analyse) studie naar de huidige situatie, de leefbaarheid en de toekomst van de Meent gedaan.

De uitkomsten van dit onderzoek geven een overzicht van wat volgens de inwoners en professionals actief in de wijk een leefbare wijk maakt en wat de wijk nodig heeft om ook in de toekomst, met de demografische ontwikkelingen in het achterhoofd, een leefbare en prettige wijk te blijven voor alle bewoners, jong en oud.

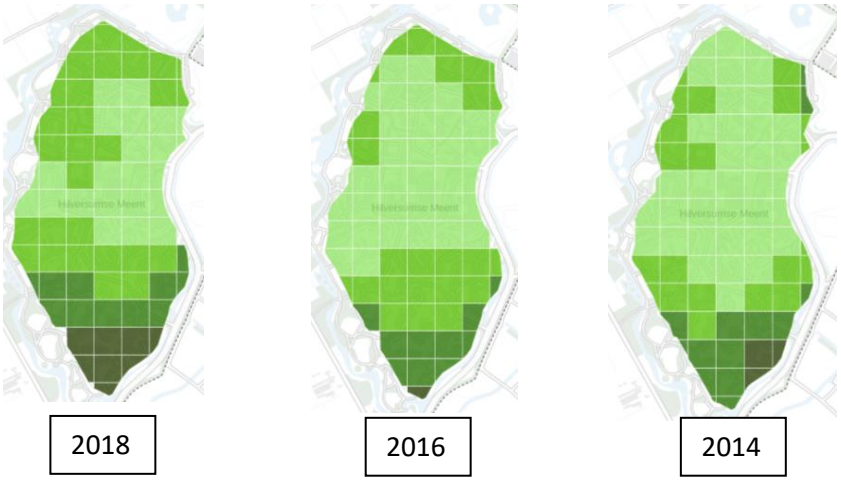

Figuur 1: Leefbaarheid in de Hilversumse Meent (bron: Leefbarometer)

Kansen en bedreigingen van de vergrijzing

In dit onderzoek is er gekeken naar welke kansen en bedreigingen voor de leefbaarheid van de Hilversumse Meent voortvloeien uit de demografische ontwikkelingen. Dit is gedaan aan de hand van literatuuronderzoek, bestaande informatie over de wijk en een kwalitatief onderzoek onder professionals en bewoners. Onderstaande paragraaf geeft antwoord op het eerste deel van de onderzoeksvraag:

"Welke kansen en bedreigingen vloeien voort uit de demografische ontwikkelingen binnen de Meent?"

Kansen van de vergrijzing

Wonen

Uit het onderzoek blijkt dat wonen het grootste vraagstuk is in de Meent. De Meent is gebouwd voor gezinnen en dit woningaanbod sluit niet aan bij de huidige (vergrijsde) populatie. Omdat de Meentbewoner zeer gehecht is aan de Meent en de wijk niet wenst te verlaten is een aanpassing van het huidige woningaanbod noodzakelijk. Deze noodzaak wordt aangejaagd door de vergrijzing en brengt op verschillende manieren kansen voor de wijk met zich mee.

Er is zowel een nieuwbouwopgave als een veranderopgave, de veranderopgave richt zich voornamelijk op de huiseigenaren. Op dit moment wonen er in de Meent relatief veel één en tweepersoonshuishoudens in gezinswoningen met drie tot vijf slaapkamer. Deze woningen zijn ten

eerste vaak te groot voor een één- of tweepersoonshuishouden en ten tweede niet aangepast aan de behoeften van de oudere Meentbewoner. Dat er hier een veranderopgave ligt is duidelijk. De verandering van het woningaanbod vraagt om een investering van de eigenaar maar kan op verschillende manieren voordelen opleveren, zowel voor de eigenaar als voor de wijk.

Het levensloopbestendig maken van de woning kan op verschillende manieren gedaan worden. Er kunnen verschillende kleine aanpassingen komen, zoals de woning drempelvrij maken en een traplift aanleggen. De grootste kansen zitten echter in een grootschaligere verbouwing van de woning. Bijvoorbeeld tot kangoeroewoning[7] waardoor er ruimte komt voor jonge gezinnen in de Meent, de wijk verjongt en het vrijwilligers- en mantelzorgpotentieel toeneemt. Ook het splitsen van eengezinswoningen in twee of meer kleinere woningen brengt kansen met zich mee. Ouderen kunnen zo kleiner gaan wonen en in elkaars nabijheid blijven. Tegelijkertijd beantwoorden kleinere woningen ook aan de vraag die ontstaat door een andere demografische ontwikkeling, namelijk de toename van het aantal éénpersoonshuishoudens. Mensen gaan steeds later samenwonen en het aantal echtscheidingen neemt toe. De Meent kent een woningaanbod gericht op het gezin waardoor het voor iemand die alleen woont zeer moeilijk is een huis te vinden en te betalen in de Meent. Denk bijvoorbeeld aan een gescheiden paar dat beide in de Meent wil wonen om dichtbij de kinderen te zijn of een jong stel dat nog geen. Meerdere woningen voor één of tweepersoonshuishoudens in de Meent maakt dat de wijk beter aansluit bij de huidige vraag en maakt de wijk diverser. Voor de Meent is het echter belangrijk dat de kleinere woningen voldoen aan de wensen die de oudere populatie heeft bij dit soort woningen. Tot slot maakt de noodzaak tot woningaanpassingen ook de drempel voor het verduurzamen van het woningaanbod lager. Bij een (grootschalige) verbouwing zijn mensen sneller geneigd om het 'in een keer goed te doen'.

Sociale cohesie

De vergrijzing van de Meent biedt ook kansen voor de sociale cohesie in de wijk. De oudere van nu is steeds vaker vitaal, hoog opgeleid, welvarend en mobiel. Dit geldt niet alleen voor de mensen die nu 65 en ouder zijn, maar ook voor de toekomstige oudere: de huidige 55+'er. Deze laatste groep maakt ook een groot deel uit van de populatie van de Meent. Het grote sociaal kapitaal[8] van de huidige en toekomstige oudere is een bron voor burgerinitiatieven als de Stichting de Hilversumse Meent, voor het verenigingsleven in de Kruisdam en voor mantelzorg. Met andere woorden, de oudere van nu zit niet meer achter de geraniums maar zorgt er voor dat een wijk levendig is. In de Meent is dit al duidelijk zichtbaar, de oudere Meentbewoners organiseren veel met en voor elkaar en vormen een hechte gemeenschap. Er is een actief verenigingsleven, de mantelzorgpercentages zijn hoog en de eenzaamheidspercentages laag. De vergrijzing in de Meent maakt dat de bewoners betrokken zijn bij de wijk en hun buurtgenoten. Het doorgeven van dit sociaal kapitaal aan de volgende generaties, de huidige 55+'ers en de leeftijdscategorieën daarna biedt een mooie kans voor de doorontwikkeling van de sociale cohesie in de Meent.

Samenvatting van de kansen van de vergrijzing

Kijkend naar de leefbaarheid in de Meent biedt de vergrijzing met name kansen voor de dimensies 'wonen', 'bewoners' en 'voorzieningen'. Wat betreft de dimensie 'voorzieningen' liggen de kansen

[7] Een kangoeroewoning is een combinatie van twee (zelfstandige) woningen of wooneenheden onder één dak. De woonruimtes hebben elk een aparte voordeur en hebben een interne afsluitbare verbindingsdeur.
[8] Belangrijke elementen van sociaal kapitaal zijn sociale relaties, groepslidmaatschap, formele en informele sociale netwerken, gedeelde normen, vertrouwen, wederkerigheid en inzet voor de gemeenschap.

voornamelijk op het gebied van voorzieningen geïnitieerd vanuit de bewoners zelf en minder over het aanbod van winkels en culturele voorzieningen in de wijk. De schaalgrootte van de Meent maakt dat deze voorzieningen nou eenmaal minder voorkomen.

- ✓ Door verbouwingen een beter passend woningaanbod creëren
- ✓ Meer woningen voor één of tweepersoons huishoudens
- ✓ Meer ruimte voor nieuwe bewoners
- ✓ Verduurzaming woningaanbod
- ✓ Mantelzorgpotentieel
- ✓ Bron voor burgerinitiatieven
- ✓ Voorkomen van eenzaamheid
- ✓ Sociale cohesie

Bedreigingen van de vergrijzing

Naast kansen en mogelijkheden voor de Meent brengt de vergrijzing ook bedreigingen met zich mee. Er zijn verschillende vraagstukken omtrent de vergrijzing die in de wijk spelen en die belangrijk zijn om uit te lichten.

Wonen

Wonen is het grootste vraagstuk in de Meent, het ontbreken van passende woningen voor de populatie van de wijk brengt verschillende kansen met zicht mee, maar vormt ook een bedreiging voor de inwoners. De mismatch tussen het woningaanbod en de huidige populatie van de Meent maakt dat mensen in woningen wonen die niet geschikt zijn voor hun levensfase. Ouderen wonen in grote ééngezinswoningen met verschillende verdiepingen. Deze woningen vragen om relatief veel onderhoud, zowel binnen- als buitenshuis en zijn niet drempelvrij of traploos. Voor de oudere bewoner kan het onderhoud van deze huizen een te grote opgave worden waardoor de woning achteruit gaat en in waarde afneemt. Daarnaast loopt een oudere bewoner in een niet passende woning een groter risico wat betreft ongelukken binnenshuis, denk hierbij aan een val van de trap of in de badkamer. Een val ongeluk is de meest voorkomende oorzaak van letsel bij ouderen. Bijna de helft van ouderen die op de eerste hulp terecht komen, na een val, is in zijn of haar eigen vertrouwde omgeving gevallen. Ook kan het alleen wonen in een grote woning een gevoel van eenzaamheid en sociaal isolement met zich meebrengen. De combinatie van de vergrijzing, een niet passend woningaanbod en een lage bereidheid om buiten de wijk te verhuizen is een bedreiging voor leefbaarheid in de Meent.

Gezondheid en zorg

Ook op het gebied van gezondheid en zorg vormt de vergrijzing een bedreiging voor de Meent. Met de jaren nemen vaak ook de lichamelijke klachten toe. De opeenstapeling van ziektelast, verminderde mobiliteit en andere problemen zoals verminderd zicht of gehoor vergroot de kwetsbaarheid van oudere. Met name chronische aandoeningen als dementie veroorzaken een hoge ziektelast en sterfte. Er ontstaat hierdoor, in combinatie met het langer thuis wonen, meer druk op zowel de formele als de informele zorg in de wijk. De formele zorg in Nederland staat al enige jaren onder druk waardoor het beroep op de informele zorg alleen maar toeneemt. In de Meent is het mantelzorgpotentieel op dit moment nog goed, net als de (in)formele voorzieningen geïnitieerd door de Stichting. Denk hierbij aan de dagbesteding en het Meentbewoners voor Meentbewoners initiatief. De groep actieve bewoners in de Meent wordt echter ouder en het is moeilijk gebleken om de jongere Meentbewoner te betrekken bij deze initiatieven. Deze ontwikkeling vormt een

bedreiging voor de wijk, wanneer de groep die mantelzorg verleent en de activiteiten organiseert zelf zodanig kwetsbaar wordt dat zij dit niet meer kunnen doen, en de volgende generatie niet klaar staat om dit op te vangen zal de gezondheid en het welzijn van de inwoner afnemen.

Sociale cohesie

De verbinding tussen jong en oud in de wijk is niet alleen belangrijk als je kijkt naar mantelzorg en andere vormen van informele zorg. Het is ook belangrijk om generaties met elkaar in contact te brengen aangezien sterke gemeenschappen zich kenmerken door sterke banden tussen de generaties. Op dit moment is de ervaring in de Meent dat er veel door en voor ouderen ondernomen wordt binnen de Stichting en de Kruisdam, maar dat het moeilijk is om hier jongeren bij de te betrekken. Zij voelen zich niet aangesproken door de activiteiten die georganiseerd worden en ervaren dat het moeilijk is om aansluiting te vinden bij de actieve bewoners. Daar komt bij dat de Kruisdam geen aantrekkelijke uitstraling heeft waardoor 'onbekenden' een drempel ervaren, zij lopen niet makkelijk binnen. De ervaren geslotenheid van de Stichting vind zowel zijn oorzaak in de vergrijzing, de actieve populatie in de wijk wordt ouder, als dat het een bedreiging is, wanneer er geen verjongen plaatsvind zal het potentieel aan vrijwilligers afnemen.

Mobiliteit

Door de vergrijzing in de Meent neemt het aantal verplaatsingen per auto toe, zowel in frequentie als in kilometers. Ouderen hebben bijna allemaal een auto en gebruiken deze tot op hoge leeftijd, deels als vervanging van verplaatsingen met de fiets of te voet. Door het gebruik van de auto blijven ouderen mobiel. Omdat de auto door deze groep vooral overdag gebruikt wordt en omdat zij vaak korte afstanden binnen de bebouwde kom afleggen neemt het verkeer in de wijk toe. Omdat ouderen per afgelegde kilometer vaker slachtoffer zijn van een verkeersongeval dan anderen, gecombineerd met het feit dat meer verkeer de kans op ongelukken vergroot, komt de verkeersveiligheid in de Meent door de vergrijzing onder druk te staan.

Samenvatting van de bedreigingen van de vergrijzing

Kijkend naar de leefbaarheid in de Meent heeft de vergrijzing vooral een negatieve impact op de dimensies 'woningen', 'bewoners', 'voorzieningen' en 'veiligheid'.

- ✓ Toename eenzaamheid
- ✓ Valrisico neemt toe, en daarmee het aantal ziekenhuisopnames.
- ✓ Achterstallig onderhoud en waardevermindering woningen
- ✓ Toenemende druk op informele zorg
- ✓ Geen goede verbinding tussen jong en oud doet het mantelzorg potentieel afnemen
- ✓ Toenemende kwetsbaarheid van de inwoners
- ✓ Afname mantelzorgers
- ✓ Afname vrijwilligers
- ✓ Afname gemeenschapszin
- ✓ Toename aantal verkeersongelukken in de Meent

Hoofdstuk 5 - De toekomst van de Hilversumse Meent

In het voorgaande hoofdstuk is gekeken naar de kansen en bedreigingen van de vergrijzing voor de leefbaarheid van de Hilversumse Meent. Daarmee is het eerste deel van de onderzoekvraag beantwoord. Het tweede deel van de onderzoeksvraag richt zich op de toekomst van de Meent, hierbij wordt er gekeken naar wat de oudere bewoner nodig heeft om prettig en veilig in de Meent te kunnen blijven wonen maar ook naar de wensen en behoeften van de jongere Meentbewoner.

Welke initiatieven, processen en voorzieningen zijn er nodig om de kwaliteit van de levensomstandigheden en het leefklimaat in de Meent voor de inwoners optimaal te houden.

In de bovenstaande studie zijn op basis van de literatuur, de blik van de professionals en de wensen en behoeften van de inwoner al verschillende ideeën over initiatieven, processen en voorzieningen voor de toekomst van de Meent voorbij gekomen. In dit hoofdstuk worden deze samengevat en gebundeld in een handzaam en actiegericht overzicht.

Wensen en behoeften

Wonen

Met stip op nummer één staat een oplossing vinden op het woonprobleem in de Meent. Er is nieuwbouw nodig om de doorstroom te bevorderen aangezien de woningmarkt nu muurvast zit. De nieuwe woningen dienen bestemd te zijn voor senioren en verenigen bij voorkeur wonen en zorg met elkaar. Dit woon-zorg complext dient centraal in de wijk te komen zodat de bewoners gebruik kunnen (blijven) maken van de voorzieningen in de Kruisdam en het winkelcentrum.

Naast de nieuwbouw is het ook belangrijk dat de bereidheid tot verhuizen en doen van aanpassingen van de woning omhoog gaat. Er moeten onzekerheden over de kosten die verhuizingen met zich meebrengen weggenomen worden en de nieuwe woning moet niet te duur zijn. Daarnaast is het belangrijk dat de oudere huiseigenaar zich bewust is van het belang van woningaanpassingen, de kosten die eraan verbonden zijn en de financieringsmogelijkheden.

Sociale cohesie

Het behoud van de sociale cohesie in de Meent zeer belangrijk. De wijk kent op dit moment een groot sociaal kapitaal en sterke onderlinge verbondenheid. Kanttekening die daarbij door verschillende mensen gegeven wordt is dat niet iedereen zich op dit moment welkom voelt bij de Stichting en in de Kruisdam, dit komt doordat zij geen aansluiting vinden bij de groep die nu actief is of dat de georganiseerde activiteiten niet bij hen aansluiten. Om ook in de toekomst de sociale cohesie in de buurt te waarborgen is het belangrijk dat ook de jongere Meentbewoner zich welkom voelt bij de Stichting en dat het aanbod van de Kruisdam aansluit bij zijn of haar wensen. Hierbij moet gezegd worden dat het huidige stichtingsbestuur hier werk van maakt. Dit onderzoek benadrukt het belang hiervan. Ook de uitstraling van de Kruisdam is een vaak genoemd obstakel, het gebouw is helaas niet zo verwelkomend en is alleen open als er ook een activiteit is. Wat meer aandacht voor de entree van de Kruisdam en vast openingstijden zou al een verschil kunnen maken.

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van de Meent is voor veel inwoners, met het oog op de toekomst, een belangrijk punt. Op dit moment is de Meentbewoner nog redelijk mobiel, maar dit gaat met de jaren afnemen. Hierdoor raken ouderen voor een bezoek aan Bussum of Hilversum meer afhankelijk van de buslijn.

Deze bus rijd op dit moment slechts één keer per uur en de aansluiting op de trein is niet goed. Dit maakt dat er op dit moment niet veel gebruik gemaakt wordt van de bus waardoor het behoud van de haltes in de Meent onder druk staat. Het waarborgen van de bushaltes in de Meent is met een blik op de toekomst echter noodzakelijk voor de Meentbewoner.

Ook de bereikbaarheid binnen de wijk is een punt van aandacht voor de toekomst, voor sommige bewoners zijn de bushaltes en het winkelcentrum al te ver om te lopen. Ook zijn niet alle plekken in wijk geschikt voor een rollator, rolstoel of scootmobiel. Op sommige plekken zijn de stoepen hoor, staan er hekjes of missen er goede en veilige oversteekplaatsen. Met het verouderen van de populatie is het belangrijk deze bereikbaarheid te waarborgen. Het uitbreiden van de bankjesroute of het aanbieden van een buurtbusje zou hiervoor een oplossing zijn.

Voorzieningen

De Meent is een wijk met goede voorzieningen, het winkelcentrum biedt alles wat de bewoner dichtbij huis nodig heeft en de Kruisdam biedt activiteiten aan. Er is echter wel een roep om meer diversiteit in het aanbod. Dat er nu veel in de Kruisdam maakt dat er ook een groep 'gemist' wordt. De Kruisdam en de Meentwerf zouden een goede aanvulling op elkaar kunnen zijn en elkaar kunnen versterken in het organiseren van activiteiten en het functioneren als ontmoetingsplek. Daarnaast wordt het idee van een bibliotheek met koffiehoek geopperd en wordt de wens voor de mogelijkheid tot het eten van een simpele maaltijd in de Kruisdam uitgesproken.

Zorg

In de toekomst zal de Meentbewoner een groter beroep gaan doen op zorgfaciliteiten. De huisarts en fysiotherapeut hebben al een plek in de wijk, net zoals de buurtsportcoach die werkt aan het langer vitaal en gezond houden van ouderen. Wat voor de toekomst nodig is in de Meent is een gezondheidscentrum waarin alle zorg en welzijnsvoorzieningen samen kunnen komen. Hier kan dan ook een aanspreekpunt voor de wijkverpleging en thuiszorg komen. Daarnaast zou het goed zijn als er weer een tandarts in de wijk komt.

Er zou ook meer aandacht voor dementie moeten komen, de eerste goede stappen zijn al gezet met de dagbestedingsactiviteit en het winkelcentrum is ook gericht op dementievriendelijkheid. Gezien de prevalentie van dementie in de Meent is het echter een goed idee wanneer er wijkbreed ingezet gaat worden op dementievriendelijkheid. Bijvoorbeeld door aanpassingen in het straatbeeld waardoor mensen de Kruisdam kunnen vinden. Een effect hiervan kan zijn dat de ervaren drempel om naar de dagbesteding te gaan verlaagd wordt.

Overzicht van initiatieven, processen en voorzieningen voor de Meent

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de initiatieven, processen en voorzieningen die, afgaande op de onderzoeksresultaten, nodig zijn om de Meent in de toekomst voor alle inwoners leefbaar te houden. Het overzicht is opgedeeld in de aanbevelingen die voortkomen uit de literatuur, de interviews en de focusgroepen, dit maakt dat er een verschil zit in hoe concreet de aanbevelingen zijn. Waar bijvoorbeeld uit de literatuur de weinig concrete aanbeveling komt dat het aan te bevelen is om aandacht te hebben voor de verkeersveiligheid kunnen in de interviews en focusgroepen voorstellen gedaan zijn voor specifieke activiteiten. Deze aanbevelingen vullen elkaar aan en zullen deels overlappen. Er is gekozen voor deze opsplitsing van de aanbevelingen zodat het duidelijk is wat de herkomst van de aanbeveling is; literatuur, professional of bewoner.

De uitvoering en daarmee ook prioritering van de aanbevelingen valt buiten het bereik van dit onderzoek. De Stichting de Hilversumse Meent zal zich hierover buigen en stappen zetten. Dat wil echter niet zeggen dat de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering altijd bij de Stichting ligt. De leefbaarheid en levensloopbestendigheid van de Meent is een vraagstuk dat domein- en organisatie overstijgend is. Samenwerking tussen verschillende domeinen (welzijn, woningbouw, zorg) en organisaties (gemeente, corporaties, zorginstellingen en de Stichting) is in de uitvoering van veel aanbevelingen dan ook noodzakelijk.

Aanbevelingen volgend uit de literatuur

Onderwerp	***Omschrijving en aanbeveling***
Wonen	De verantwoordelijkheid voor woningaanpassingen ligt steeds vaker bij de huiseigenaar. Omdat er echter nog veel onduidelijk is voor de huiseigenaar is voorlichting nodig over: - Wat is er mogelijk als het aankomt op je huis levensloopbestendig maken (van kleine aanpassingen tot een grote verbouwing) - Voor welke aanpassingen kan je bij de gemeente terecht - Voor welke aanpassingen ben je zelf verantwoordelijk - Wat zijn mogelijke financieringsvormen
Wonen	Er ontstaan steeds meer woonvormen die tussen zelfstandig wonen en wonen in een verpleeghuis inzitten. Dergelijke woonvormen beantwoorden ook (een deel van) de huisvestingsvraag binnen de Meent. Meer kennis en voorlichting over dergelijke woonvormen, denk aan woongroepen en hofjeswoningen, en over hoe deze te organiseren binnen de wijk is nodig.
Wonen	Gezien de gehechtheid aan de eigen buurt, en de verhuisbereidheid binnen de eigen buurt, is het bij nieuwbouw sterk aan te bevelen hiervoor ruimte binnen de Meent te vinden.
Wonen	Om te voorkomen dat er in de Meent (nog) grotere problemen ontstaan rond de huisvesting en zorg van ouderen, is het nodig dat de gemeente Hilversum inzicht heeft in de lokale opgave op het gebied van wonen en zorg. Samenwerking tussen ruimtelijke ordening en het sociaal domein en tussen gemeenten, zorgorganisaties en woningcorporaties is hiervoor noodzakelijk.
Mobiliteit	Het bevorderen van mobiliteit onder thuiswonende ouderen is zeer

	belangrijk. Dit kan gedaan worden door: - het aanbieden van hulpmiddelen (rollator, rolstoel, etc.) - Transportvoorzieningen (buurtbus, AutoMaatje) - Het goed inrichten van de openbare ruimte (voldoende bankjes, verlaagde stoepen) - Het goed regelen van thuishulp, dagopvang en (beweeg)aanbod voor ouderen in de wijk.
Mobiliteit	Vergrijzing betekent meer autoverplaatsingen overdag binnen de wijk en daarmee een hoger risico op ongevallen en verkeersslachtoffers. Aandacht voor verkeersveiligheid en het aanmoedigen van (waar mogelijk) andere vervoersmiddelen binnen de Meent is nodig.
Contact tussen jong en oud	De woonomgeving is een belangrijke ontmoetingsplek voor verschillende generaties. Het opzetten van gemengde woonvormen in de Meent kan dit contact waarborgen en aanmoedigen.
Eenzaamheid	Buurtinitiatieven bieden een oplossing voor de groeiende eenzaamheid in vergrijzende wijken. Voor de Stichting de Hilversumse Meent geldt de aanbeveling: - De activiteiten zoals ze nu georganiseerd worden voort te zetten - Te leren van wat andere buurtinitiatieven doen - Te onderzoeken wat werkt in het tegengaan van eenzaamheid.
Gezondheid en zorg	Dementie zal in de toekomst de hoogste ziektelast en sterfte veroorzaken, dit in combinatie met het langer thuis wonen maakt dat dementievriendelijkheid in de Meent een belangrijk thema is. Het is daarom aan te bevelen dat de verschillende zorg en welzijn partijen (formeel en informeel) in de Meent werken aan het vormen van een dementievriendelijke gemeenschap.
Gezondheid en zorg	De samenwerking tussen formele en informele zorg en ondersteuning in de Meent is van groot belang om ouderen een goede kwaliteit van leven te bieden. De Stichting Hilversumse Meent organiseert al veel samen met de formele zorg partijen, het is aan te bevelen deze samenwerking voort te zetten, te verduurzamen en verder te ontwikkelen.
Gezondheid en zorg	Het is voor de gezondheid van ouderen belangrijk dat zij na een ziekenhuisopname, en wanneer zij niet direct naar huis kunnen, snel doorstromen naar een revalidatieplek. Deze plek is voorkeur in de eigen omgeving. Het is hierom aan te bevelen te onderzoeken of het mogelijk is eerstelijnsbedden of revalidatiezorg in de Meent te organiseren.
Mantelzorg	Het is van groot belang dat mantelzorgers weten hoe zij ondersteuning aan kunnen vragen en dat er aandacht is voor het welbevinden van deze ondersteuners. Het organiseren van ondersteuning en voorlichting voor mantelzorgers vanuit zowel de formele als informele zorg is aan te bevelen.

Aanbevelingen volgend uit de interviews

Onderwerp	***Omschrijving en aanbeveling***

De Stichting de Hilversumse Meent	De Stichting de Hilversumse Meent bestaat uit verschillende commissies en activiteiten. Voor buitenstaanders is het niet altijd duidelijk wat de samenhang is. De Stichting zou meer integraal en in samenhang kunnen organiseren.
De Stichting de Hilversumse Meent	Het is belangrijk te blijven investeren in een goede relatie tussen de Stichting en de zorg- en welzijn professionals actief in de wijk.
De Stichting de Hilversumse Meent	De activiteiten van de Stichting zijn gericht op een (oudere) kerngroep. De activiteiten kunnen inclusiever en het aanbod kan gevarieerder, om mensen (jong en oud) die zich nu niet aangesproken of welkom voelen te betrekken.
De Kruisdam	De Kruisdam heeft een centrale positie in de wijk, maar kan aantrekkelijker gemaakt worden voor bezoekers: - Vaste openingstijden zou de drempel om even binnen te komen lopen verlagen. - Meer activiteiten aanbieden die voor verschillende groepen leuk zijn (zoals nu al Sinterklaas en sportwedstrijden). - Onderzoeken hoe de Kruisdam en andere ontmoetingsplekken in de Meent elkaar kunnen aanvullen en versterken.
Sociale cohesie	Het aanmoedigen van sociaal contact tussen de generaties door: - Het opzetten van laagdrempelige sociale initiatieven - Een gezamenlijke moestuin - Activiteiten in de hofjes
Sociale cohesie	Er ligt veel nadruk op de vergrijzing en de ouderen in de Meent, het is belangrijk andere groepen zoals de inwoners met een niet-westerse achtergrond niet over hoofd te zien in de activiteiten die georganiseerd worden.
Sociale cohesie	Voor de toekomst van de wijk is het belangrijk om rekening te houden met een toenemende diversiteit in de wijk en te onderzoeken hoe deze mensen onderdeel kunnen worden van de structuur van de Meent.
Gezondheid en zorg	Een voorziening waar verpleging en verzorging geboden wordt goed zou passen in de wijk. Als mensen in de wijk kunnen blijven als zij niet meer zelfstandig kunnen wonen neemt de kans op eenzaamheid af.
Gezondheid en zorg	Het dementievriendelijk maken van de wijk zou in de komende periode een speerpunt moeten zijn. - Trainingen - Voorlichting
Gezondheid en zorg	Voor een makkelijke en snelle doorverwijzing naar de dagbestedingsactiviteit Ontmoeting & dagbesteding is er een generiek formulier nodig waarmee de professionals toestemming krijgen informatie te delen.
Voorzieningen en bereikbaarheid	Een goede bereikbaarheid van Bussum en Hilversum is belangrijk, ook wanneer de auto of fiets geen optie meer is. Om de Meentbewoner zelfstandig en zelfredzaam te houden is het behoud van de buslijn noodzakelijk: - De bushaltes in de wijk behouden

	- Frequentie omhoog - De bus op zaterdag weer gratis maken voor ouderen
Voorzieningen en bereikbaarheid	De omgeving van het winkelcentrum anders inrichten om het bereikbaar en veilig te houden: - Aanwijzen van een fiets- en scootmobiel zone - Oplaadpunt scootmobiel - Kiss&ride plek voor de Wmo taxi
Voorzieningen en bereikbaarheid	Het concept van de buurtbus in de wijk Kerkelande overnemen in de Meent zodat mensen de bus en het winkelcentrum langer kunnen bereiken.
Voorzieningen en bereikbaarheid	Aandacht besteden aan de rolstoel, rollator, scootmobiel en kinderwagenvriendelijkheid van de wijk: - Verlaagde stoepen - Duidelijke oversteekplaatsen - Niet te veel hekjes op de voetpaden
Wonen	Om de wijk toekomstbestendig te maken staat het oplossen van het woonprobleem met stip op één. Het bouwen van een tweede Meentzicht is noodzakelijk. In dit gebouw zou wonen en zorg samen moeten komen door het vestigen van een gezondheidscentrum in de plint.
Wonen	Er heerst bij veel Meentbewoners onduidelijkheid over de kosten en mogelijkheden rondom verhuizingen. Voor verwachtingsmanagement en het wegnemen van angst, meer voorlichting over: - Hoe je het thuisgevoel kan meenemen naar een nieuwe woning - Wat worden de maandlasten na een verhuizing
Wonen	Ook huiseigenaren worden ouder en hebben behoefte aan passende woningen. Voor verwachtingsmanagement en het wegnemen van angst, meer voorlichting over: - Het belang van woningaanpassingen op tijd uitvoeren - Het financieren van woningaanpassingen
Wonen	Meer vroegsignalering op het gebied van woningaanpassingen: - De leeftijd van de 75+ gesprekken naar beneden brengen en tijdens deze gesprekken meer aandacht besteden aan wonen en de mogelijkheden van woningaanpassingen en verhuizen. - Wanneer ouderen voor het eerst met het Sociaal Plein in contact komen meteen samen kijken naar de vragen en mogelijkheden rondom woningaanpassingen.

Aanbevelingen volgend uit de focusgroepen

Onderwerp	***Omschrijving en aanbeveling***
Wonen	Het is belangrijk om onzekerheid rondom verhuizingen weg te nemen. Voorlichting over: - Kosten van een verhuizing - Het belang van een woningnetinschrijving - Mogelijkheden rondom woningaanpassingen

Wonen	Er zijn te weinig woningen voor ouderen in Meent, nieuwbouw is noodzakelijk voor ouderen om in de wijk te kunnen blijven wonen.
Wonen	Het is belangrijk dat de nieuwbouw de uitstraling en structuur (groen en open) van de wijk niet veranderd.
Wonen	Mensen hebben behoefte om ook wanneer zij niet meer zelfstandig kunnen wonen in de wijk te blijven, een 'ouderwets bejaardentehuis' kan dit mogelijk maken.
Sociale cohesie	Een goede verbinding tussen jong en oud maakt de wijk leuker en leefbaarder, en de Stichting en de Kruisdam hebben dan ook bestaanszekerheid. Om dit te bewerkstelligen: - Moet er werk gemaakt worden van de uitstraling van de Kruisdam. Je moet van buitenaf kunnen zien dat het binnen gezellig en verwelkomend is. - De Stichting moet verder verjongen, hiervoor moet de 'oude garde; open staan en flexibel zijn. - Op een andere manier gaan communiceren, bijvoorbeeld via social media - Onderzoeken welke activiteiten de aansprekend zijn voor de groep 35+'ers in de wijk
Sociale cohesie	Er zijn zorgen over het verdwijnende potentieel aan vrijwilligers. Uitzoeken of een vrijwilligersvergoeding een optie is om het aantal vrijwilligers binnen de stichting op peil te houden.
Zorg	De huisartsen kunnen beter samenwerken door bijvoorbeeld voor elkaar waar te nemen.
Zorg	Een tandartspraktijk in de wijk is met het oog op de afnemende mobiliteit en het belang van goede mondzorg voor ouderen belangrijk
Zorg	Er is vraag naar een gezondheidscentrum op een goed bereikbare plek in de wijk waar alle zorgaanbieders gevestigd zijn.
Zorg	De voorlichting rondom de dagbesteding kan beter. - Mensen zijn er wel bekend mee maar er is wat onduidelijkheid over of je een indicatie nodig hebt om deel te nemen. - Mensen vinden het moeilijk om toe te geven dat zij onder de doelgroep van de dagbesteding vallen. Bredere bekendheid kan dit (deels)wegnemen.
Zorg	Meer aandacht voor dementie in de wijk: - De Meent heeft een complex stratenplan, zorgen dat mensen sowieso het winkelcentrum/de Kruisdam/de dagbesteding kunnen vinden. - Voorlichting over hoe je mensen met dementie kan helpen en ondersteunen
Fysieke omgeving en voorzieningen	Ondanks dat de bus niet veel gebruikt wordt is het behoud ervan belangrijk. De bus wordt ook aantrekkelijker wanneer: - De frequentie omhoog gaat - De aansluitingen op de trein in Hilversum en Bussum beter zijn

	- De haltes in de wijk behouden blijven
Fysieke omgeving en voorzieningen	Er is behoefte om het aanbod in het winkelcentrum uit te breiden met een bibliotheek met koffiehoek.
Fysieke omgeving en voorzieningen	Er is behoefte om het aanbod in de Kruisdam uit te breiden met de mogelijkheid er ’s avond een simpele maaltijd te kunnen eten.
Fysieke omgeving en voorzieningen	Om de bereikbaarheid van de voorzieningen in en buiten de wijk de waarborgen het AutoMaatje van de ANWB in de wijk opzetten of een (elektrisch)busje binnen de wijk laten rijden.
Fysieke omgeving en voorzieningen	Steeds meer mensen in de wijk zijn afhankelijk van een rollator, scootmobiel of rolstoel. Het is belangrijk dat de voorzieningen in de wijk ook voor deze groep bereikbaar blijven: - Opletten dat de hekjes bij de groengordel deze groep niet te veel hinderen. - Verlaagde stoepen en voldoende rustpunten. - Goede oversteekplaatsen bij de bushaltes.
Fysieke omgeving en voorzieningen	Het is belangrijk om gevoelens van onveiligheid bij de Meentbewoner tegen te gaan. Door: - Een zichtbare wijkagent in de Meent - Goede straatverlichting - Opgeruimd en verzorgd straatbeeld

Verwijzingen

Actiz. (2019). *Position paper wonen en zorg voor kwetsbare ouderen.* Utrecht: Actiz.

Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg. (2013). *Generaties verbinden, inspiratie vinden.* Utrecht: Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg.

CBS. (2018). *Een van de vijf ouderen beperkt in bewegingsvrijheid.* Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Daalhuizen, F., van Dam, F., de Groot, C., Schilder, F., & van der Staak, M. (2019). *Zelfstandig thuis op hoge leeftijd: verkenning van knelpunten en handelingsprespectieven in beleid en praktijk.* Den Haag: Planbureau van de Leefomgeving.

de Boer, A., Plaisier, I., & de Klerk, M. (2019). *Mantelzorgers in het vizier.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

de Jong, Y. (2018, september 14). *Cijfers over mantelzorg in Nederland*. Opgehaald van Zorg voor Beter: https://www.zorgvoorbeter.nl/mantelzorg/cijfers-nederland

Dekker, P., den Ridder, J., & de Goede, I. (2010). *Continu Onderzoek Burgerperspectief. Kwartaalbericht 2010/1.* Den Haag: SCP.

Dijk, A., Dröes, R., Hoek, L. v., & Mieland, F. (2014). *Draaiboek Laagdrempelige Psychoge-riatrische Dagbehandeling met Mantelzorgondersteuning.* Amsterdam: VU medisch centrum. Afdeling Psychiatrie/Afdeling Huisartsgeneeskunde en Ouderengeneeskunde.

GGD Nederland. (2018). *Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen, GGD'en, CBS en RIVM.* Den Haag: GGD Nederland.

Groen-Van de Ven, L., Smits, C., F., D. G., Span, M., Eefsting, J., Jukema, J., & Vernooij-Dassen, M. (2017). Involvement of people with dementia in making decisions about their lives: a qualitative study that appraises shared decision-making concerning daycare. *MBJ Open*.

Groot, C. d., Dam, F. v., & Daalhuizen, F. (2014, 06 27). Honkvast in een koopwoning: vergrijzing, verzilvering en woningaanpassingen. *Geron*, pp. 27-29.

Hagestad, G. O., & Uhlenberg, P. (2005). Social separation of old and young: The root of ageism. *Journal of Social Issues*, 61, 2, 343-360.

Klerk, M. d., Boer, A. d., PLaisier, I., Schyns, P., & Kooiker, S. (2015). *Informele hulp: wie doet er wat?* Den Haag: SCP.

Kooiker, S., de Jong, A., Verbeek-Oudijk, D., & de Boer, A. (2019). *Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040. Een regionale toekomstverkenning voor de komende 20 jaar.* Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Lang zult u wonen. (2019, Mei 27). *Langer thuis met dementie: 10 aandachtspunten*. Opgehaald van langzultuwonen: https://www.langzultuwonen.nl/langer-thuis-met-dementie-10-aandachtspunten/

Leefbarometer. (2019, oktober 7). *Dimensies en indicatoren*. Opgehaald van Leefbarometer: www.leefbarometer.nl

Leidelmeijer, K., & van Kamp, I. (2004). *Kwaliteit van de leefomgeving en leefbaarheid; Naar een begrippenkader en conceptuele inkadering.* Bilthoven: RIVM.

Nederlandse Zorgautoriteit. (2018). *Monitor acute zorg 2018.* Utrecht: Nederlandse Zorgautoriteit.

Planbureau voor de Leefomgeving. (2013). *Vergrijzing en Ruimte.* Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

Planbureau voor de Leefomgeving. (2013). *Vergrijzing, verplaatsingsdrang en mobiliteit.* Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

RIVM. (2018). *De vergrijzing heeft grote impact op de volksgezondheid en zorg.* Bilthoven: RIVM.

Robinson, A., Lea, E., Hemmings, L., Vosper, G., McCann, D., & Weeding, F. (2012). Seeking respite: issues around the use of day respite care for the carers of people with dementia. *Ageing Society*, 196-218.

SCP. (2018, maart 29). *Sterke daling van potentiële mantelzorgers in de toekomst*. Opgehaald van Sociaal en Cultureel Planbureau: https://www.scp.nl/Nieuws/Sterke_daling_van_potenti_le_mantelzorgers_in_de_toekomst

Stichting Hilversumse Meent. (2018, november 19). *Doel en organisatie*. Opgehaald van Hilversumse Meent: www.hilversumsemeent.nl

van Dam, F. (2017, 09 14). De Grijze Groeikern. *Rooilijn*.

van Dam, F., & Daalhuizen, F. (2013, april 16). Vergrijzing als kans voor dorpen. *Rooijlijn*, pp. 136-141.

van den Broek, A., Bronneman, R., & Veldheer, V. (2010). *Wisseling van de wacht.* Den Haag: SCP.

Vermeij, L. (2011, maart 7). Jong en oud leven in gescheiden werelden. *Sociale Vraagstukken*.

Visser, M. (2015). *Sedentair gedrag van ouderen.* Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.

Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken. (2012). *Actief Ouder Worden in Nederland.* Den Haag: Werkverband Periodieke Rapportage Bevolkingsvraagstukken.

Aantekeningen:

Aantekeningen:

Stichting Hilversumse Meent
De Meent 5 - 1218CB Hilversum
info@hilversumsemeent.nl
www.hilversumsemeent.nl